

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ

ΘΕΜΑ: «Η οικονομική κρίση την περίοδο 2008-2010 και πως
αυτή επηρέασε τα κράτη της Ευρώπης»

Επιβλέπων καθηγητής: Λυγγίτσος Αλέξανδρος

Εισηγητής: Αγγελάκος Βασίλειος

Καλαμάτα, Μάιος 2012

Πίνακας περιεχομένων

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	3
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1.....	5
1.1.Ορισμός της κρίσης	5
1.2.Συνοπτική ανάλυση της οικονομικής κρίσης	5
1.3.Μια αναδρομή στις πρόσφατες κρίσεις.....	6
1.4.Τι διαφοροποιεί τη σημερινή κρίση.....	8
1.5.Οι αιτίες της κρίσεως.....	8
1.6.Η εμφάνιση της κρίσης.....	9
1.7.Η εξέλιξη της κρίσης	10
1.8.Η έννοια του όρου πτώχευση-χρεοκοπία	10
1.9. Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ)	14
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.....	16
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ.....	16
2.1 Οικονομικές εξελίξεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση.....	16
2.2 Τα μεγαλύτερα «θύματα» της οικονομικής κρίσης	21
2.2.1. Ουγγαρία	22
2.2.2 Ρουμανία	25
2.2.3. Λετονία	27
2.2.4. Ιρλανδία.....	29
2.2.5 Πορτογαλία.....	30
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3.....	33
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	33
3.1 Δημοσιονομικές εξελίξεις στην Ελληνική οικονομία	33
3.2. Το «παράδοξο» της ελληνικής οικονομίας	38
3.3 Το καθοριστικό εξάμηνο	42
3.3.1.Δεκέμβριος 2009	43
3.3.2.Ιανουάριος 2010.....	44
3.3.3.Φεβρουάριος 2010.....	45
3.3.4.Μάρτιος 2010.....	46
3.3.5.Απρίλιος 2010.....	48
3.3.6.Μάιος 2010.....	49
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4.....	51

ΟΙ ΜΙΣΘΟΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΝΩΣΗ.....	51
4.1.Διεθνείς συγκρίσεις μισθών.....	51
4.2.Οι κατώτατοι μισθοί στην Ελλάδα και στην Ευρωπαϊκή Ένωση.....	51
4.2.1.Επίπεδα κατώτατων μισθών στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης το 2009	53
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5.....	58
Η ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ Η ΑΝΕΡΓΙΑ.....	58
5.1. Η απασχόληση και η ανεργία κατά το 2009	58
5.2. Οι μεταβολές της απασχόλησης σε σχέση με το 2008.	61
5.3.Ευρύτερος δημόσιος και ιδιωτικός τομέας.....	64
5.4.Τα βασικά χαρακτηριστικά και οι μεταβολές των ανέργων	64
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	67
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	69

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία διαπραγματεύεται την οικονομική κρίση των ετών 2008-2010 και πως αυτή επηρέασε τα κράτη της Ευρώπης. Αναλύεται το φαινόμενο της οικονομικής κρίσης, οι αιτίες και οι συνέπειές της, γίνεται αναφορά στα κράτη τα οποία επλήγησαν περισσότερο και μας παρουσιάζει τις εξελίξεις την συγκεκριμένη περίοδο στην Ευρώπη.

Στο πρώτο κεφάλαιο παρατίθενται θεωρητικά στοιχεία σχετικά με την οικονομική κρίση γενικά. Γίνεται συνοπτική αναφορά στον ορισμό της κρίσης, τα αίτια και τις επιπτώσεις της. Επιπρόσθετα γίνεται σύγκριση της τρέχουσας οικονομικής κρίσης με παλαιότερες για να διαπιστωθεί εάν υπάρχουν κοινά σημεία και κοινοί τρόποι επίλυσης και αντιμετώπισης. Παράλληλα γίνεται αναφορά στον ορισμό των εννοιών πτώχευσης και χρεοκοπίας, στον ορισμό της επιχειρηματικότητας καθώς παρατίθενται στοιχεία σχετικά με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο.

Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζονται οι οικονομικές εξελίξεις στην Ευρώπη και πως η οικονομική κρίση επηρέασε τα κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Γίνεται ιδιαίτερος λόγος στις χώρες οι οποίες επλήγησαν περισσότερο από την οικονομική κρίση, στις προσπάθειες οι οποίες έγιναν για την διάσωσή τους καθώς και στα μέτρα τα οποία λήφθηκαν για την οικονομική εξυγίανση των συγκεκριμένων χωρών.

Το τρίτο κεφάλαιο είναι αφιερωμένο στην οικονομία της Ελλάδας. Παρουσιάζονται οι οικονομικές εξελίξεις στην χώρα μας, οι λόγοι οι οποίοι οδήγησαν την Ελλάδα στα πρόθυρα της οικονομικής κατάρρευσης καθώς και στα προβλήματα από το μεγάλο δημοσιονομικό έλλειμμα και το δημόσιο χρέος της Ελλάδας. Επιπρόσθετα γίνεται ιδιαίτερη μνεία στο κρίσιμο εξάμηνο της ελληνικής οικονομίας, στα γεγονότα τα οποία έλαβαν μέρος, στην ένταξη της Ελλάδας στον ειδικό μηχανισμό στήριξης καθώς και στα μέτρα που λήφθηκαν για την εξυγίανση της ελληνικής οικονομίας.

Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζεται το θέμα των μισθών και του κόστους εργασίας στην Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση. Γίνεται λόγος για τις μέσες πραγματικές αποδοχές, γίνεται σύγκριση ανάμεσα στους μισθούς και στο κόστος

εργασίας, στους κατώτατους μισθούς στην Ελλάδα και στην Ευρωπαϊκή Ένωση καθώς και στην εξέλιξη των κατώτατων αποδοχών στη χώρα μας.

Στο πέμπτο και τελευταίο κεφάλαιο της εργασίας μας γίνεται αναφορά στο μείζον θέμα της ανεργίας. Παρουσιάζονται οι μεταβολές στην απασχόληση την συγκεκριμένη τριετία την κρίση στον συγκεκριμένο τομέα καθώς και τις μεταβολές στον ευρύτερο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα στην χώρα μας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΓΕΝΙΚΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ

1.1.Ορισμός της κρίσης

Η έννοια της κρίσης, ως πολυδιάστατη, έχει αποδοθεί ποικιλοτρόπως, ακόμη και από απλούς ανθρώπους για να περιγράψουν με μια λέξη ότι αντιμετωπίζουν ένα δύσκολο πρόβλημα ότι διανύουν μια περίοδο ανωμαλίας και τρομερών δυσκολιών ή βρίσκονται σε κρίσιμη φάση.

Στην ελληνική γλώσσα, η λέξη κρίση προέρχεται από το ρήμα κρίνω θέλοντας να χαρακτηρίσει μια μη κανονική κατάσταση. Μια κατάσταση κρίσιμη, δύσκολη, επικίνδυνη. Συγκεκριμένα κρίση είναι μια εκτροπή από την κατάσταση της κανονικότητας και μπορεί να προσλάβει διαβαθμίσεις αντικανονικότητας από μια κατάσταση απλής διαταραχής μέχρι την κατάσταση μη ελεγχόμενων εκρηκτικών γεγονότων και την κατάσταση του χάους και του πανικού. Συνεπώς, μια κρίση εμπεριέχει μια απειλή σχετικά με τους πόρους και τους ανθρώπους, την απώλεια του ελέγχου και ορατές ή αόρατες συνέπειες στους ανθρώπους, τους πόρους και τους οργανισμούς.

1.2.Συνοπτική ανάλυση της οικονομικής κρίσης

Για να οριστεί η οικονομική κρίση χρησιμοποιούνται συνήθως οι έννοιες από τη θεωρία των οικονομικών διακυμάνσεων. Σύμφωνα με την θεωρία αυτή, οι οικονομικές διακυμάνσεις ή οικονομικοί κύκλοι είναι το φαινόμενο των επαναλαμβανόμενων διακυμάνσεων της γενικής οικονομικής δραστηριότητας, που παρατηρούνται για μια περίοδο ετών.

Μια κρίση μπορεί να αποτελείται από τέσσερα διαφορετικά και διακριτά στάδια. Ο συνήθης κύκλος ζωής μιας κρίσης ακολουθεί τα παρακάτω στάδια:

1. Στάδιο διαμόρφωσης της κατάστασης ή πρόδρομων συμπτωμάτων (Prodromalcrisisstage).

2. Στάδιο εκδήλωσης-κορύφωσης της κρίσης (acutecrisisstage).
3. Στάδιο των επιπτώσεων (Chroniccrisisstage).
4. Στάδιο επίλυσης-ομαλοποίησης (crisisresolution stage).

1.3.Μια αναδρομή στις πρόσφατες κρίσεις

Η μεγάλη κρίση του 1929 είναι το κυριότερο σημείο αναφοράς. Οι αιτίες της ήταν:

1. η ανισορροπία στην οικονομία των ΗΠΑ, η οποία προήλθε από:

α) τη σχετική υπερπαραγωγή πρώτων υλών γεωργικών προϊόντων που είχε ως αποτέλεσμα την πτώση των τιμών και μείωση της αγοραστικής δύναμης των αγροτών και β) τις υπεραισιόδοξες βιομηχανικές επενδύσεις σε τομείς όπως η παραγωγή αυτοκινήτων και ηλεκτρικών συσκευών.

2. η ευάλωτη διεθνής οικονομία λόγω του γεγονότος ότι: α) η διεθνής οικονομία ήταν ήδη εξασθενημένη από τον Παγκόσμιο πόλεμο και β) ο αμερικανικός προστατευτισμός και η εμμονή στη αποπληρωμή του συνόλου των δανείων που είχαν δοθεί στις ευρωπαϊκές χώρες επιδεινώνε ακόμη περισσότερο το πρόβλημα. Η αλυσιδωτή κατάρρευση επιχειρήσεων και τραπεζών έφερε την παγκόσμια οικονομική ύφεση. Κατά την κρισιμότερη καμπή αυτής της κρίσης οι άνεργοι έφθασαν τα 30.000.000.

Μια ακόμη από τις σημαντικότερες κρίσεις είναι αυτή του πετρελαίου τη δεκαετία του 1970. Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '70 έκαναν την εμφάνιση τους δύο πετρελαϊκές κρίσεις. Αυτές έφεραν στο προσκήνιο το φαινόμενο του στασιμοπληθωρισμού, δηλαδή τη συνύπαρξη πληθωρισμού και αυξημένης ανεργίας. Ως επίσημη ημερομηνία έναρξης της πρώτης κρίσης καταγράφεται η 17^η Οκτωβρίου του 1973, όταν τα μέλη του ΟΑΠΕC(Οργανισμού Αραβικών Χωρών-Εξαγωγέων Πετρελαίου Οργανισμού Αραβικών Πετρελαιοπαραγωγών Κρατών) ανακοίνωσαν ότι δεν θα προμήθευαν πλέον με πετρέλαιο τις χώρες που υποστήριζαν το Ισραήλ στη διαμάχη του με τη Συρία και την Αίγυπτο. Σε αυτές τις χώρες συμπεριλαμβάνονταν οι ΗΠΑ, οι σύμμαχοι τους στη Δυτική Ευρώπη και η Ιαπωνία. Παρόλα αυτά, οι

στοχευμένες χώρες ανταποκρίθηκαν βρίσκοντας νέες πρωτοβουλίες για να περιορίσουν την εξάρτηση τους από τις παραπάνω χώρες.

Έξι χρόνια μετά, το 1979 ακολούθησε η δεύτερη πετρελαιική κρίση. Έκανε την εμφάνιση της στις ΗΠΑ, στον απόηχο της ιρανικής επανάστασης. Οι χώρες του OPEC για να αντιμετωπίσουν την κατάσταση, αύξησαν την παραγωγή τους και η συνολική απώλεια έφτασε στο 4%. Ωστόσο, επικράτησε ένας διαδεδομένος πανικός που ανέβασε την τιμή πολύ περισσότερο από όσο θα αναμενόταν. Αυτό ήταν αποτέλεσμα της μειωμένης ζήτησης και της υπερβολικής παραγωγής, οδηγώντας τον OPEC στο να χάσει την ενότητα του. Εξαγωγείς πετρελαίου, όπως το Μεξικό, η Νιγηρία και η Βενεζουέλα επεκτάθηκαν σημαντικά, ενώ οι ΗΠΑ και η Ευρώπη πήραν περισσότερο πετρέλαιο από τη Βόρειο Θάλασσα.

Στη συνέχεια, εξετάζοντας τη λεγόμενη 'ασιατική' κρίση του 1998-1999, βλέπουμε ότι άγγιξε σε μεγάλο βαθμό το τραπεζικό σύστημα, ωθώντας πολλές ασιατικές τράπεζες στα πρόθυρα χρεοκοπίας. Πρόκειται εδώ για μία τοπική κρίση, γεωγραφικά περιορισμένη, κάτι που τη διαφοροποιεί πολύ από την κρίση του 1929, καθώς και από τη σημερινή.

Μια άλλη κρίση στη δεκαετία του 1990 είναι αυτή της ιαπωνικής οικονομίας, η οποία είχε αντιμετωπιστεί με μερική ή πλήρη εθνικοποίηση τραπεζών. Είχε μεγάλη διάρκεια και οδήγησε σε ύφεση, διότι η αντίδραση των ιαπωνικών αρχών έφτασε σε μεγάλη καθυστέρηση. Η καθυστέρηση των παρεμβάσεων κάνει την κρίση αυτή να έχει αναλογίες με αυτήν του 1929. Εντούτοις και αυτή διαφοροποιείται τόσο από τη σημερινή όσο και από αυτήν του 1929 λόγω του τοπικού χαρακτήρα της.

Μια άλλη κρίση είναι αυτή του 2000-2001 με την έκρηξη της "φούσκας" του Internet, που προκάλεσε πτώσεις στις τιμές των μετοχών ανάλογες με εκείνες της κρίσης του 1929. Παρατηρούμε ότι η σημερινή κρίση είναι ακόμη πιο σοβαρή και πλησιέστερη σε αυτήν του 1929, καθώς αγγίζει τον πυρήνα του τραπεζικού συστήματος προκαλώντας πτωχεύσεις τραπεζών..

Όντως η σημερινή κρίση δείχνει να έχει ομοιότητες με αυτήν του 1929. Σε μόλις τρεις εβδομάδες τα χρηματιστήρια έχασαν περίπου από 20% έως 25% της αξίας

τους. Επίσης η κρίση του 1929 ήταν παγκόσμια, αγγίζοντας όλες τις χρηματοοικονομικές αγορές. Η σημερινή κρίση λόγω της παγκοσμιοποίησης φαίνεται να είναι ακόμη σοβαρότερη από αυτή του 1929. Η παγκοσμιοποίηση εντείνει τη δυναμικότητα μιας χρηματοπιστωτικής κρίσης και επηρεάζει πολύ πιο γρήγορα την παγκόσμια οικονομική δραστηριότητα. Πέραν όμως της παγκοσμιοποίησης, εάν πρέπει να αποκλείσουμε μία επανάληψη της κρίσης του 1929, είναι γιατί βρισκόμαστε σε ένα διαφορετικό περιβάλλον από εκείνο της δεκαετίας του 1930.

1.4.Τι διαφοροποιεί τη σημερινή κρίση

Το πρώτο στοιχείο που διαφοροποιεί τη σημερινή κρίση από αυτήν του 1929 είναι η οικονομική πολιτική που εφαρμόστηκε. Από τις αντιδράσεις των νομισματικών και δημοσιονομικών αρχών παγκοσμίως φαίνεται ότι το δίδαγμα της κρίσης του 1929 έγινε απόλυτα κατανοητό από το γεγονός ότι υπάρχει παγκοσμίως συντονισμένη αντίδραση των οικονομικών πολιτικών.

Το δεύτερο στοιχείο που υποδηλώνει τη μεγάλη διαφορά μεταξύ των δύο κρίσεων είναι ότι το μέγεθος των κρατών (δημόσιες δαπάνες και φόροι) είναι σήμερα πολύ μεγαλύτερο. Για παράδειγμα, το μέγεθος του αμερικανικού κράτους το 1929 ήταν 10 %, ενώ σήμερα υπερβαίνει το 30%.

Το τρίτο στοιχείο το οποίο δείχνει τη διαφορά μεταξύ της σημερινής κρίσης και αυτής του 1929, καθώς και το κατά πόσο η σημερινή κρίση μας επιβαρύνει με επιπλέον ένα κίνδυνο είναι η διεύρυνση της χρηματοπιστωτικής δραστηριότητας στη καθημερινή ζωή των ανθρώπων. Το ποσοστό των νοικοκυριών που έχει σήμερα πρόσβαση σε πιστώσεις είναι πολύ μεγαλύτερο από αυτό της δεκαετίας του 1930. Σχεδόν κάθε άτομο στις δυτικές κοινωνίες έχει μια πιστωτική κάρτα. Η σύμπλεξη της χρηματοπιστωτικής και της πραγματικής οικονομικής δραστηριότητας είναι σήμερα πολύ μεγαλύτερη.

1.5.Οι αιτίες της κρίσεως

Η διεθνής οικονομική κρίση οφείλεται:

α) Στην κατάρρευση της αγοράς στεγαστικών δανείων υψηλού επιχειρηματικού κινδύνου και την κατάρρευση ομολόγων καλυμμένων με τα ως άνω δάνεια τα οποία αργότερα ονομάστηκαν τοξικά, σε δύο βασικά χώρες τις ΗΠΑ και την Μ. Βρετανία

β) Στην κακή πορεία της οικονομίας των ΗΠΑ λόγω του συνεχώς αυξανόμενου δημοσίου χρέους που οφείλετε

• Στην παθητικότητα του εμπορικού ισοζυγίου τους, δηλαδή στο γεγονός ότι για πολλά χρόνια οι εισαγωγές των ΗΠΑ ήταν μεγαλύτερες των εξαγωγών και στην παθητικότητα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, δηλαδή του συνεχώς αυξανόμενου χρέους των ΗΠΑ προς άλλες χώρες.

• Στη μεγάλη μείωση της αποταμιεύσεως των Αμερικανών η οποία έκανε αναγκαίο τον δανεισμό κεφαλαίων από άλλες χώρες για την ανάπτυξη της οικονομίας τους

• Στις πολύ μεγαλύτερες από κάθε άλλη χώρα δαπάνες εξοπλισμών, ώστε οι ΗΠΑ να είναι υπερδύναμη στον στρατιωτικό τομέα για την εξυπηρέτηση των συμφερόντων της χώρας διεθνώς.

• Στη χορήγηση οικονομικών ενισχύσεων προς χώρες που εξυπηρετούσαν τα συμφέροντα των ΗΠΑ

• Στους πολυδάπανους πολέμους στο Ιράκ και στο Αφγανιστάν.

Για πολλά χρόνια καμιά κυβέρνηση δεν έλαβε μέτρα για ν' απαλλαγούν οι ΗΠΑ από το χρέος. Ο σημερινός πρόεδρος να σώσει τις ΗΠΑ από την κρίση κατήρτισε με τους συμβούλους του ένα μεγάλο πρόγραμμα με το οποίο το χρέος θα αυξηθεί σημαντικά. Όμως το χρέος στο πρόγραμμα προβλέπεται να εξοφληθεί σε σχετικά σύντομο χρόνο.

1.6. Η εμφάνιση της κρίσης

Η κατάρρευση της αγοράς των επικίνδυνων στεγαστικών δανείων, όπως και των ομολόγων των καλυμμένων με αυτά άρχισε με την αύξηση των επιτοκίων της

Κεντρικής Τραπέζης των ΗΠΑ (από 1% τον Ιούνιο του 2004 σε 5,25% τον Αύγουστο του 2006). Η αύξηση του επιτοκίου έκανε αδύνατη την πληρωμή των δόσεων των εν λόγω δανείων, η οποία οδήγησε σε κατάσχεση κατοικιών. Τα σχετικά υψηλά επιτόκια και οι κατασχέσεις προκάλεσαν την διακοπή των αγορών κατοικιών και την σοβαρή μείωση των τιμών σε επίπεδα που δεν ήταν δυνατή πλέον η εξυπηρέτηση των δανείων ακόμα και με κατασχέσεις.

Έτσι ήλθε η χρεοκοπία των τραπεζών που χορήγησαν επικίνδυνα στεγαστικά δάνεια ή που διέθεταν ομόλογα καλυμμένα με τα εν λόγω δάνεια. Η χρεοκοπία των τραπεζών οδήγησε στη μεγάλη μείωση εμπιστοσύνης στο χρηματοοικονομικό σύστημα της χώρας και στην οικονομική κρίση των ΗΠΑ.

1.7. Η εξέλιξη της κρίσης

Η κατάρρευση της αγοράς ακινήτων συνεπάγεται τον περιορισμό της δραστηριότητας ή και την διακοπή λειτουργίας πολλών κλάδων της οικονομίας που παράγουν ή εμπορεύονται οικοδομικά υλικά ή εξοπλισμούς κατοικιών. Ο περιορισμός αυτός προκαλεί ανεργία και μείωση εισοδήματος. Η μείωση του εισοδήματος προκαλεί τη μείωση της ζήτησεως πολλών προϊόντων και υπηρεσιών της άμεσου καταναλώσεως που οδηγεί σ' ένα δεύτερο κύμα ανεργίας και μειώσεως του εισοδήματος. Αυτή η διαδικασία συνεχίζεται επηρεάζοντας σταδιακά δυσμενώς σχεδόν όλους τους κλάδους οικονομίας έως ότου η οικονομική ύφεση φθάσει στο τέλος της. Η κρίση μεταδίδεται διαδοχικά και σε όλες τις χώρες του κόσμου. Αρχικά η ανεργία και η μείωση του εισοδήματος μεταδίδεται στις χώρες από τις οποίες η εν κρίσει χώρα εισάγει πολλά προϊόντα ή και υπηρεσίες. Στη συνέχεια επηρεάζονται όλες οι χώρες του κόσμου διότι όλες αποτελούν μια αγορά και κάθε μία εξαρτάται και επηρεάζεται από τις άλλες στις οποίες εξάγει προϊόντα ή και υπηρεσίες. Εάν η κρίση αφορά μια μικρή σχετικά χώρα δεν δημιουργείται πρόβλημα διότι οι θιγόμενες χώρες βρίσκουν άλλες αγορές. Εάν η κρίση αφορά μεγάλο πληθυσμό και υψηλό εισόδημα, τότε προκαλείται διαδοχικά διεθνής κρίση όπως είναι η σημερινή.

1.8. Η έννοια του όρου πτώχευση-χρεοκοπία

Η κρατική πτώχευση είναι στην ουσία η εξαγγελία της κυβέρνησης με την οποία καθιστά διεθνώς γνωστή την αδυναμία της να πληρώσει τα ληξιπρόθεσμα χρέη της χώρας της ή ενός μέρους τους ή ακόμη και τον τόκων της. Επίσης η στάση

πληρωμών στην οποία εκ των πραγμάτων οδηγείται επειδή υπάρχουν άδεια ταμεία και δεν υπάρχει δυνατότητα επιπλέον δανεισμού ανεξάρτητα από το εάν έχει προηγηθεί ή όχι κάποια επίσημη ανακοίνωση. Η πτώχευση ενός κράτους επιβαρύνει τους πιστωτές του, το ίδιο το κράτος, την οικονομία του και τους πολίτες του.

Σε περίπτωση που οι πιθανοί δανειστές ή αγοραστές ομολόγων αρχίζουν να υποψιάζονται ότι μια κυβέρνηση μπορεί να αποτύχει να εξοφλήσει το χρέος της, μπορεί να απαιτήσουν ένα υψηλότερο επιτόκιο ως αποζημίωση για τον κίνδυνο αθέτησης των υποχρεώσεων της. Μια μεγάλη αύξηση του επιτοκίου που αντιμετωπίζει μια κυβέρνηση λόγω του φόβου ότι θα αποτύχει να εξοφλήσει το χρέος της, ονομάζεται κρίση κρατικού χρέους. Η κρίση χρέους, η κρίση δανεισμού και η κρίση φερεγγυότητας αποτελούν τα χαρακτηριστικά μιας τέτοιας κρίσης. Η κρίση χρέους προκύπτει όταν οι χορηγούμενες πιστώσεις αυξάνονται γρηγορότερα από τα εισοδήματα. Η κρίση δανεισμού προκύπτει όταν ο δανεισμός έχει φτάσει στο ανώτερο σημείο και ο δανειζόμενος δεν μπορεί πλέον να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του. Τέλος η κρίση φερεγγυότητας προκύπτει όταν χαθεί η εμπιστοσύνη απέναντι στον δανειζόμενο.

Οι κυβερνήσεις μπορεί να είναι ιδιαίτερα ευάλωτες σε μία κρίση κρατικού χρέους, όταν βασίζονται σε χρηματοδότηση μέσω βραχυπρόθεσμων ομολόγων, δεδομένου ότι αυτό δημιουργεί μια κατάσταση αναντιστοιχίας μεταξύ της χρηματοδότησης βραχυπρόθεσμων ομολόγων και της μακροπρόθεσμης αξίας του ενεργητικού της φορολογικής τους βάσης. Οι κυβερνήσεις μπορεί επίσης να είναι ευάλωτες σε μια κρίση κρατικού χρέους που οφείλεται σε αναντιστοιχία νομισμάτων εάν δεν είναι σε θέση να εκδώσουν ομόλογα στο νόμισμά τους αφού σε αντίθετη περίπτωση μια μείωση της αξίας του δικού τους νομίσματος μπορεί να το κάνει απαγορευτικά ακριβό για την αποπληρωμή ξένων ομολόγων τους.

Δεδομένου ότι μια κυβέρνηση ελέγχει τις υποθέσεις της δεν μπορεί να υποχρεωθεί να εξοφλήσει το χρέος της. Μια κυβέρνηση όμως η οποία αρνείται να πληρώσει τις υποχρεώσεις της μπορεί να εξαιρεθεί από περαιτέρω πίστωση, μερικά από τα στοιχεία του ενεργητικού της στο εξωτερικό μπορεί να κατασχεθούν και υπάρχει περίπτωση να αντιμετωπίσει πολιτική πίεση από τους εγχώριους κατόχους ομολόγων της για να ξεπληρώσει το χρέος της. Γι αυτό τον λόγο οι κυβερνήσεις σπανίως επιλέγουν να μην πληρώσουν την συνολική αξία του χρέους τους. Αντιθέτως συχνά αρχίζουν διαπραγματεύσεις με τους κατόχους ομολόγων για να συμφωνήσουν για κάποια καθυστέρηση ή μερική μείωση των πληρωμών του χρέους τους η οποία

συχνά αποκαλείται αναδιάρθρωση του χρέους. Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο συχνά βοηθά στις περιπτώσεις αναδιάρθρωσης κρατικού χρέους.

Η κυριότερη αιτία της χρεοκοπίας ενός κράτους είναι η υπερχρέωσή του. Αυτό μπορεί να συμβεί εξαιτίας πολλών παραγόντων όπως η κερδοσκοπική επίθεση εναντίον του εθνικού του νομίσματος ή από την αρνητική οικονομική συγκυρία στις χρηματαγορές, η οποία μπορεί να καταστήσει αδύνατο ακόμη και τον εγγυημένο δανεισμό της. Επίσης η χρεοκοπία μπορεί να προέλθει σαν αποτέλεσμα μιας σειράς ετών ελλειμματικών προϋπολογισμών κατά την διάρκεια των οποίων το κράτος δαπανούσε περισσότερα από όσα εισέπραττε, ενώ χρηματοδοτούσε τα ελλείμματα του με συνεχώς αυξανόμενα δάνεια από τους πολίτες, από τις τράπεζες, από επενδυτές και από άλλα κράτη. Ακόμη από το συνδυασμό τους δηλαδή την χρονική συνύπαρξη των παραπάνω διαφορετικών αιτιών.

Τα κύρια αποτελέσματα που μπορεί να έχει η χρεοκοπία ενός κράτους είναι πολλά και ποικίλουν. Μια τέτοια κατάσταση έχει παγκόσμιες επιδράσεις και δεν μένει μόνο στα όρια του χρεοκοπημένου κράτους. Έτσι οι πιστωτές ενός κράτους χάνουν εξ' ολοκλήρου ή ένα μέρος αυτών που έχουν δανείσει καθώς επίσης τους τόκους των χρημάτων τους. Συχνά βέβαια, στα πλαίσια διεθνών διαπραγματεύσεων συμφωνείται η πληρωμή ενός ποσοστού των χρεών, η αποπληρωμή των οποίων ρυθμίζεται διαφορετικά συνήθως ανάλογα με το είδος των πιστωτών (εσωτερικού, εξωτερικού, ιδιώτες, κράτη κλπ).

Όταν πτωχεύσει ένα κράτος, μηδενίζει ή περιορίζει σημαντικά τις υποχρεώσεις του απέναντι στους πιστωτές του γεγονός που ελαφρύνει τον προϋπολογισμό του, τόσο κατά το ποσό των τόκων όσο και των δόσεων επιστροφής των δανείων (χρεολυσίων). Το ίδιο το κράτος επιβαρύνεται κυρίως λόγω της απώλειας της εμπιστοσύνης και της αξιοπιστίας του η οποία έχει σαν αποτέλεσμα τον πιστοληπτικό του «θάνατο». Δηλαδή, το κράτος δεν είναι πλέον σε θέση να δανείζεται από τις χρηματαγορές, πόσο μάλλον με λογικά επιτόκια.

Γενικά, τα αποτελέσματα της χρεοκοπίας ενός κράτους στην οικονομία του είναι καταστροφικά. Το ίδιο το κράτος ξεκινάει ξανά από το μηδέν έχοντας χάσει την αξιοπιστία του απέναντι στους δανειστές του, στους ξένους επενδυτές και στους ίδιους του τους πολίτες.

Μετά από μια τέτοια κατάσταση συνήθως επέρχονται και άλλες συνέπειες όπως μια πολύ μεγάλη τραπεζική κρίση. Οι τράπεζες είναι συνήθως αυτές που κατέχουν σημαντικό μέρος των ομολόγων δημοσίου. τα οποία υποχρεούνται να

αποσβέσουν. Επιπλέον επέρχεται μια εκτεταμένη οικονομική κρίση γιατί η εσωτερική ζήτηση μειώνεται, οι επενδυτές αποσύρουν μαζικά το σύνολο των χρημάτων τους, η παραγωγή συρρικνώνεται, ο πληθωρισμός καλπάζει, το χρηματιστήριο καταρρέει και η αγορά των ακινήτων επίσης λόγω απουσίας των αγοραστών. Επίσης και μια νομισματική κρίση είναι αναπόφευκτη διότι οι ξένοι επενδυτές αποφεύγουν για μεγάλο χρονικό διάστημα τη χρεοκοπημένη οικονομία.

Η πτώχευση ενός κράτους σημαίνει πρακτικά για τους πολίτες του τη μείωση των αποταμιεύσεών τους, είτε επειδή είναι πιστωτές του κράτους, είτε επειδή το νόμισμα υποτιμάται ραγδαία, ενώ δεν προλαβαίνουν να κάνουν αναλήψεις από τους τραπεζικούς λογαριασμούς τους. Πολύ πιο επώδυνη όμως είναι η έμμεση επιβάρυνση τους από τα καταστροφικά αποτελέσματα στην οικονομία του κράτους (τράπεζες, επιχειρήσεις κλπ). Η ανεργία θα ανεβεί ραγδαία καθώς επίσης και η απώλεια όλων σχεδόν των κοινωνικών παροχών όπως είναι η παιδεία και η υγεία.

Υπάρχουν αρκετές δυνατότητες για να αποφύγει ένα κράτος την οριστική του χρεοκοπία. Για να επιτευχθεί αυτό όμως πρέπει να υπάρξει η ανάλογη σοβαρότητα όχι μόνο από την πλευρά των πολιτικών κομμάτων, αλλά και από τους εργαζόμενους τα συνδικάτα και τις επιχειρήσεις. Γιατί ένα τέτοιο αποτέλεσμα χρειάζεται την συνεργασία όλων για να είναι θετικό.

Συνήθως σε περιόδους πτώχευσης μειώνονται οι δημόσιες δαπάνες περιορίζονται οι κοινωνικές παροχές και μειώνονται οι διάφορες επιδοτήσεις και ενισχύσεις όπως οι φοροελαφρύνσεις. Επίσης επέρχεται μείωση των μισθών, άσχετα με τις συμβάσεις οι οποίες έχουν υπογραφεί και μειώνεται αισθητά ο αριθμός των δημοσίων υπαλλήλων. Αυξάνονται οι άμεσοι και οι έμμεσοι φόροι καθώς επίσης επιβάλλονται νέοι φόροι σε όλους ανεξαιρέτως τους πολίτες της χώρας. Υποτιμάται το νόμισμά της, αυξάνεται ο πληθωρισμός μέσω των χαμηλών επιτοκίων και αυξάνεται η ποσότητα των χρημάτων στην αγορά χωρίς αντίστοιχη αύξηση του ΑΕΠ.

Λόγω του γεγονότος όμως ότι οι χώρες-μέλη της ευρωζώνης ανήκουν σε ένα ευρύτερο πολιτικό και οικονομικό πλαίσιο είναι πολύ δύσκολη η πτώχευση ενός κράτους-μέλους. Κάτι τέτοιο θα σήμαινε τη δημιουργία ενός ντόμινο χρεοκοπιών στην ευρωζώνη που ίσως οδηγούσε και στη διάλυσή της, κάτι το οποίο δεν θα ήθελαν να συμβεί τα ανεπτυγμένα κράτη της Ευρώπης.

Η δυσμενέστερη όλων ίσως είναι η επιβολή «καταναγκαστικών μέτρων» εκ μέρους της κυβέρνησης. Δηλαδή επιπλέον φορολογικά μέτρα από τα συνηθισμένα. Όπως για παράδειγμα οι ειδικοί φόροι εις βάρος της ατομικής περιουσίας των

πολιτών, καθώς επίσης και των επιχειρήσεων. Οι φόροι αυτοί επιβάλλονται από το κράτος, χωρίς τη συμφωνία όλων και χωρίς να έχουν προ-αναγγελθεί στον ετήσιο προϋπολογισμό.

Ουσιαστικά ένα κράτος θεωρείται επίσημα χρεοκοπημένο, μόνο εάν οι πολίτες του επιδείξουν ανυπακοή. Εάν δηλαδή εμποδίσουν την εφαρμογή των καταναγκαστικών μέτρων που επιβάλλονται από την κυβέρνησή τους. Σε μια χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης αυτό γίνεται από την Κομισιόν μέσω της εθνικής κυβέρνησης.

Σε περίπτωση πτώχευσης το κράτος δεν βρίσκει δανειοδοτείς και είναι σε μεγαλύτερη εξάρτηση από τα εισοδήματα του. Ακόμη η έλλειψη εμπιστοσύνης προς το ίδιο το κράτος έχει ως συνέπεια την φυγή πολλών κεφαλαίων από την χώρα.

1.9.Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ)

Στην πορεία της εργασίας αυτής θα παρακολουθήσουμε την πορεία της ελληνικής οικονομίας και την έκκληση για οικονομική βοήθεια από την Ευρωπαϊκή Ένωση και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Γι αυτό θα ήταν χρήσιμο να παραθέσουμε μερικές πληροφορίες σχετικά με την δομή τον ρόλο και γενικά για το τι είναι το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο.

Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο παίζει ένα ρόλο «κλειδί» στους θεσμικούς διακανονισμούς για συνεργασία και δανεισμό. Ιδρύθηκε το 1944 από τους αντιπροσώπους 44 χωρών, οι οποίοι συγκεντρώθηκαν στο BrettonWoodστης πολιτείας του NewHampshireτων Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής. Στην ιδρυτική διακήρυξη του ΔΝΤ αναφέρονται οι στόχοι και οι σκοποί του. Δημιουργήθηκε για να προωθεί τη διεθνή συνεργασία σε νομισματικά θέματα, να διευκολύνει την επέκταση και ισόρροπη ανάπτυξη του διεθνούς εμπορίου, να προωθεί τη σταθερότητα των συναλλαγματικών ισοτιμιών, να συμβάλλει στην εγκαθίδρυση ενός συστήματος διεθνών πληρωμών, να επιδιώκει την κατάργηση όλων των περιορισμών που εμποδίζουν την ανάπτυξη του διεθνούς εμπορίου, και να προσπαθεί να βοηθήσει τις χώρες-μέλη να εξαλείψουν τις ανισοροπίες στο ισοζύγιο πληρωμών.

Μέλος μπορεί να γίνει όποια χώρα είναι διατεθειμένη να δεχτεί τους κανονισμούς λειτουργίας του ΔΝΤ. Η βοήθεια που παρέχει στα μέλη του ή και σε χώρες που δεν είναι μέλη, μπορεί να έχει είτε την μορφή τεχνοκρατικών συμβουλών

για τη βελτίωση της οικονομικής κατάστασης της χώρας, είτε τη μορφή μεγάλων δανείων σε σκληρό νόμισμα με πολύ χαμηλά επιτόκια και ευνοϊκούς όρους αποπληρωμής. Όμως το ΔΝΤ είναι γνωστό ότι απαιτεί να εφαρμόσουν οι χώρες που χρηματοδοτεί σκληρά οικονομικά μέτρα. Και το οποίο απαίτησε και από την χώρα μας όπως θα δούμε και στην συνέχεια της ερευνάς μας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

2.1 Οικονομικές εξελίξεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση

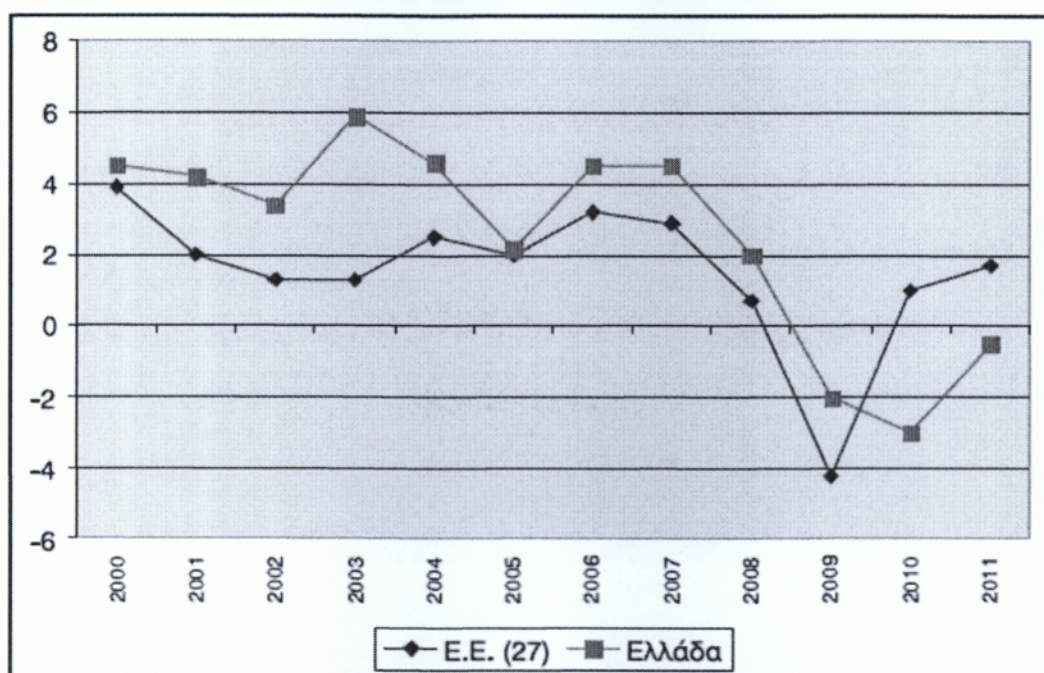
Η οικονομία της ζώνης του ευρώ, μετά από πέντε τρίμηνα συνεχούς αρνητικής μεταβολής του ΑΕΠ, παρουσιάζει κατά το δεύτερο εξάμηνο του 2009 μία βελτίωση της εξωτερικής ζήτησης, των χρηματοπιστωτικών συνθηκών και της εμπιστοσύνης των καταναλωτών και των επενδυτών. Η ανάκαμψη αυτή όμως είναι εύθραυστη, γιατί από την μία υποστηρίζεται σε μεγάλο βαθμό από μια επεκτατική μακροοικονομική πολιτική, ενώ από την άλλη δεν φαίνεται να αντιμετωπίζονται τα αίτια της κρίσης στο πυρήνα τους. Η Ευρωπαϊκή Ένωση δηλαδή, δεν προχωρά σε μια γενναία αναθεώρηση πολιτικών και στρατηγικών που θα αναδιανέμουν το εισόδημα, θα ενισχύουν τη ζήτηση, θα προωθούν την ανάπτυξη, την καινοτομία και τη γνώση, θα ενισχύουν τη κοινωνική συνοχή και θα προστατεύουν την ποιότητα του περιβάλλοντος.

Ο ρυθμός μεταβολής του ΑΕΠ στη ζώνη του ευρώ διαμορφώθηκε στο 0,4% το τρίτο τρίμηνο του 2009 (έναντι του προηγούμενου τριμήνου), από -0,1% το δεύτερο και -2,5% το πρώτο τρίμηνο, ενώ η ανάκαμψη συνεχίστηκε με αισθητά χαμηλότερο ρυθμό (μόλις 0,1%) το τέταρτο τρίμηνο του έτους. Η αύξηση των αποθεμάτων και οι καθαρές εξαγωγές - και δευτερευόντως η δημόσια κατανάλωση - ήταν οι κυριότεροι προσδιοριστικοί παράγοντες της αύξησης του ΑΕΠ το τρίτο και το τέταρτο τρίμηνο, ενώ αξίζει να σημειωθεί ότι μειώθηκε δραστικά η σημαντική αρνητική συμβολή που είχαν οι επενδύσεις στη μεταβολή του ΑΕΠ κατά τη διάρκεια της ύφεσης.

Παρά την υπό εξέλιξη ανάκαμψη, το ΑΕΠ στη ζώνη του ευρώ για το σύνολο του 2009 εκτιμάται ότι σημείωσε τη μεγαλύτερη πτώση μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο (-4,0% το 2009 από +0,5% το 2008). Στην πτώση αυτή συνέβαλαν τόσο η υποχώρηση της τελικής εγχώριας ζήτησης (αρνητική συμβολή κατά 2,4 εκατοστιαίες μονάδες, έναντι θετικής συμβολής κατά 0.4 της εκατοστιαίας μονάδας το 2008) και των αποθεμάτων (-0.6 έναντι +0.1) όσο και οι καθαρές εξαγωγές (-0.9 έναντι 0 το

2008). Ένα ακόμη στοιχείο που έχει ιδιαίτερη σημασία είναι ότι η ύφεση παρουσιάζει ανομοιογένειες από χώρα σε χώρα. Μεγαλύτερη ύφεση αντιμετώπισαν το 2009 η Ιρλανδία (με πτώση του ΑΕΠ κατά 7,5%), η Σλοβενία (-7,4%), η Φινλανδία (-6,9%), η Σλοβακία (-5,8%) και η Γερμανία (-4,9%), ενώ η μικρότερη μείωση του ΑΕΠ καταγράφηκε στην Κύπρο (-0,7%) και την Ελλάδα (-2,0%), η οποία επηρεάστηκε από τη κρίση αργότερα όπως παρουσιάζεται παρακάτω.

Πραγματικός Ρυθμός Ανάπτυξης

Πηγή: Eurostat.

Το 2010 η αύξηση του ΑΕΠ της ζώνης του ευρώ, σύμφωνα με τις προβολές των εμπειρογνομόνων της ΕΚΤ (4.3.2010), θα κυμανθεί μεταξύ 0,4% και 1,2%.

Ο πληθωρισμός στη ζώνη του ευρώ κινήθηκε σε πολύ χαμηλά επίπεδα στη διάρκεια του 2009, σημειώνοντας μάλιστα ελαφρά αρνητικούς ετήσιους ρυθμούς επί πεντάμηνο, μεταξύ Ιουνίου και Οκτωβρίου, κυρίως εξαιτίας των πολύ υψηλών διεθνών τιμών των καυσίμων και άλλων πρώτων υλών το αντίστοιχο διάστημα του 2008. Από το Νοέμβριο ο πληθωρισμός, μετρούμενος με τον Εναρμονισμένο Δείκτη

Τιμών Καταναλωτή, επανήλθε σε θετικές τιμές, και τελικά διαμορφώθηκε στο 0,3% το 2009 έναντι 3,3% το 2008.

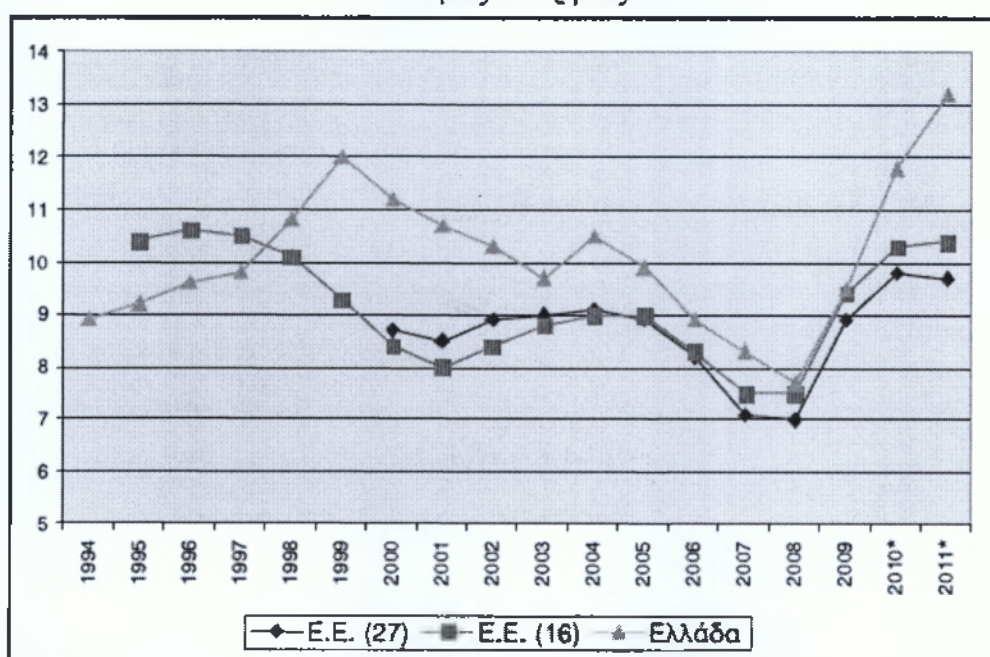
Τον Ιανουάριο του 2010 ο πληθωρισμός στη ζώνη του ευρώ διαμορφώθηκε σε 1,0% και το Φεβρουάριο σε 0,9% (προσωρινά στοιχεία). Σύμφωνα με τις προβολές των εμπειρογνομόνων της ΕΚΤ (4.3.2010), ο πληθωρισμός θα κυμανθεί μεταξύ 0,8% και 1,6% το 2010, καθώς οι συνθήκες υπερβάλλουσας προσφοράς θα διατηρηθούν.

Οι επιπτώσεις της οικονομικής ύφεσης στην αγορά εργασίας της ζώνης του ευρώ υπήρξαν σημαντικές, αν και η απασχόληση μειώθηκε λιγότερο από ότι το ΑΕΠ. Συγκεκριμένα, η απασχόληση μειώθηκε κατά 2,3% το 2009 και το ποσοστό ανεργίας αυξήθηκε σχεδόν κατά 2 εκατοστιαίες μονάδες στο 9,4%. Υπήρξαν, ωστόσο, σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των χωρών-μελών της ζώνης του ευρώ. Στη Γερμανία π.χ., παρά τη μεγάλη πτώση του ΑΕΠ το 2009 κατά 5% περίπου, η απασχόληση μειώθηκε μόνο κατά 0,5% και το ποσοστό ανεργίας αυξήθηκε μόλις κατά 0,4% στο 7,7%. Αντίθετα, στην Ισπανία και την Ιρλανδία, οι οποίες επλήγησαν ιδιαίτερα από τη ραγδαία πτώση της δραστηριότητας στον κλάδο των κατασκευών (που είναι κλάδος έντασης εργασίας), η απασχόληση μειώθηκε περίπου κατά 6% και το ποσοστό ανεργίας αυξήθηκε κατά 6 εκατοστιαίες μονάδες (σε 17,3% στην Ισπανία και 11,7% στην Ιρλανδία). Σύμφωνα με τις προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η επιδείνωση των συνθηκών στην αγορά εργασίας θα συνεχιστεί το 2010, παρά την αναμενόμενη αύξηση του ΑΕΠ στη ζώνη του ευρώ - λόγω της συνήθους χρονικής υστέρησης με την οποία η αγορά εργασίας αντιδρά στις εξελίξεις της οικονομικής δραστηριότητας. Συγκεκριμένα, προβλέπεται μείωση της απασχόλησης κατά 1,3% και αύξηση του ποσοστού ανεργίας στο 10,7% το 2010.

Τα παραπάνω στοιχεία αναδεικνύουν ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της πρόσφατης κρίσης, με την έννοια ότι ενώ στα επόμενα χρόνια θα παρουσιάζεται ένας σταδιακός ρυθμός ανάκαμψης, εντούτοις αυτό θα συμβαίνει με την ύπαρξη υψηλού επιπέδου ανεργίας (άνεργη ανάκαμψη). Ακριβώς για αυτό το λόγο προβλέπεται, από ορισμένους αναλυτές, ότι η κρίση απασχόλησης κατά την φάση της ανάκαμψης θα δημιουργήσει διεθνώς συνθήκες κοινωνικής κρίσης, με αποτέλεσμα η κυκλική εξέλιξη της ανεργίας να καταστεί μέσο-μακροπρόθεσμη, με αρνητικές συνέπειες στην αγορά εργασίας, στη παραγωγή και τη κοινωνική συνοχή. Η κρίση της απασχόλησης θα πλήξει ιδιαίτερα τους νέους, τους ανειδίκευτους, τους μετανάστες και τους εργαζόμενους σε ευέλικτες και προσωρινές μορφές απασχόλησης, επιφυλάσ-

σοντας τους την ένταξη τους στην κατηγορία της μακροχρόνιας ανεργίας και της σταδιακής περιθωριοποίησης από το εργατικό δυναμικό, με αποτέλεσμα μακροχρόνια, εξαιτίας της απαξίωσης των ικανοτήτων και δεξιοτήτων τους να μην αποτελούν ελκυστική επιλογή για τους εργοδότες. Επιπλέον, κατά την περίοδο 2015-2020 η αύξηση της απασχόλησης προβλέπεται ότι θα κυμανθεί στο επίπεδο του 1,5% το χρόνο, με αποτέλεσμα να επιβεβαιωθεί η πρόβλεψη ότι η ανάκαμψη της ευρωπαϊκής οικονομίας θα συνυπάρχει με υψηλό ποσοστό ανεργίας.

Ρυθμός Ανεργίας

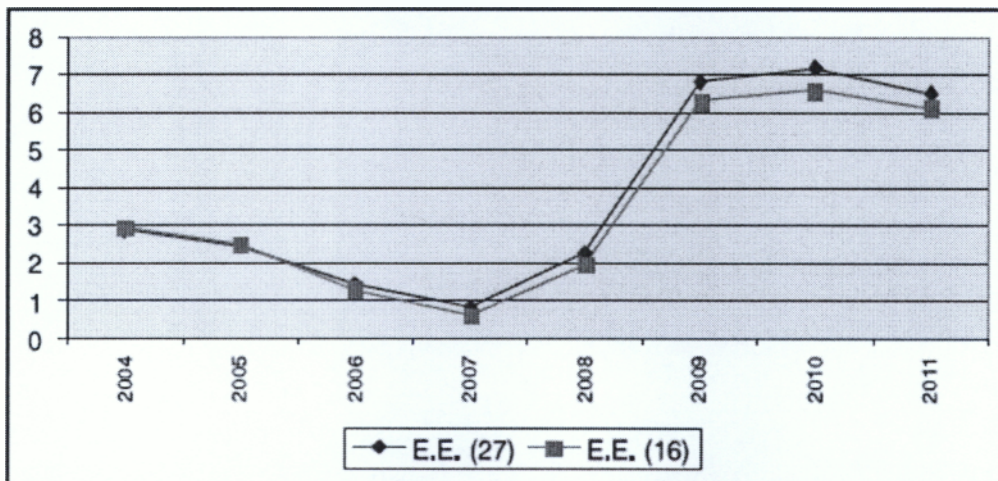

Πηγή: Ameco database * = Πρόβλεψη.

Η οικονομική κρίση και η μεγάλη πτώση της οικονομικής δραστηριότητας είχαν, όπως αναμενόταν, δυσμενείς επιπτώσεις και στα δημόσια οικονομικά των κρατών-μελών της ΕΕ και της ζώνης του ευρώ. Για τη ζώνη του ευρώ ως σύνολο, το έλλειμμα του τομέα της γενικής κυβέρνησης εκτιμάται ότι υπερτριπλασιάστηκε το 2009, σε 6,4% του ΑΕΠ από 2,0% το 2008, ενώ προβλέπεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ότι θα αυξηθεί περαιτέρω το 2010 σε 6,9% του ΑΕΠ. Επίσης, το δημόσιο χρέος υπολογίζεται ότι αυξήθηκε κατά περίπου 9 εκατοστιαίες μονάδες το 2009, σε 78,2% του ΑΕΠ, και προβλέπεται να αυξηθεί περαιτέρω το 2010 σε 84,0% του ΑΕΠ.

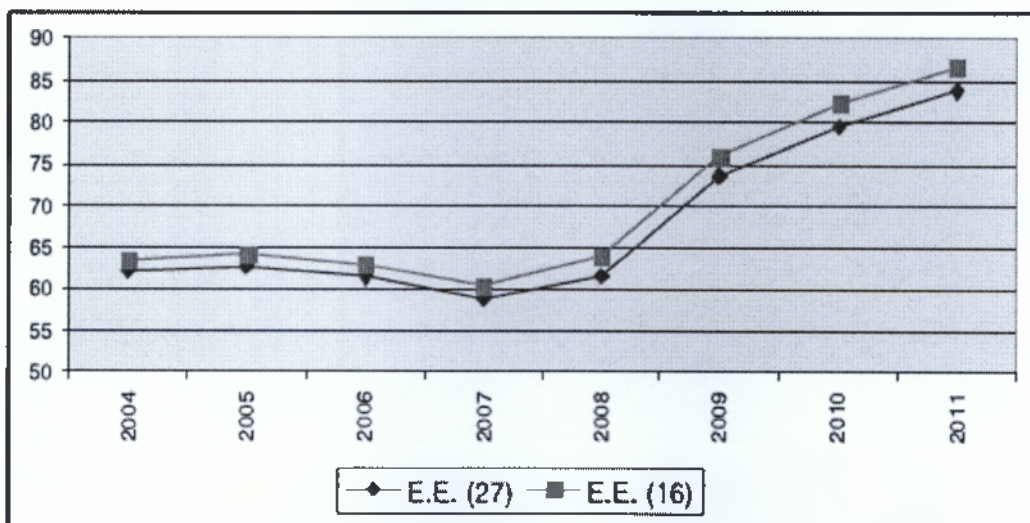
Σημειώνεται ωστόσο ότι, σύμφωνα με τις προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, και με την υπόθεση αμετάβλητης οικονομικής πολιτικής, το 2010 το έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης θα υπερβεί την τιμή αναφοράς 3% του ΑΕΠ σε όλες τις χώρες-μέλη της ζώνης του ευρώ.

Έλλειμμα EU-27

Πηγή: Eurostat.

Χρέος EU-27

Πηγή: Eurostat.

Επίσης, σύμφωνα με τις προβλέψεις του ΔΝΤ, η δυσμενής δημοσιονομική θέση δεν προβλέπεται να βελτιωθεί στις περισσότερες μεγάλες οικονομίες το 2010. Το δημοσιονομικό έλλειμμα στις 30 χώρες-μέλη του ΟΟΣΑ εκτιμάται ότι θα παραμείνει πολύ υψηλό (8,3% του ΑΕΠ από 8,2% το 2009), ενώ στη ζώνη του ευρώ θα επιδεινωθεί (6,7% του ΑΕΠ από 6,1% το 2009). Το δημοσιονομικό έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης προβλέπεται να υποχωρήσει ελαφρώς στις ΗΠΑ (10,7% του ΑΕΠ), ενώ θα διευρυνθεί στο Ηνωμένο Βασίλειο (13,3%), στη Γαλλία (8,6%) και στην Ιαπωνία (8,2%). Οι παγκόσμιες μακροοικονομικές ανισορροπίες, αφού υποχώρησαν σημαντικά κατά τη διάρκεια της παγκόσμιας ύφεσης, το 2010 αναμένεται να σταθεροποιηθούν. Προβλέπεται ότι θα αυξηθούν ελαφρά το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών ως ποσοστό του ΑΕΠ των ΗΠΑ (στο 3,4% το 2010 από 3,0% το 2009) και το πλεόνασμα της Ιαπωνίας (στο 2,8% από 2,5%), ενώ θα υποχωρήσουν το πλεόνασμα της Κίνας (στο 5,4% το 2010 από 6,4% το 2009) και το έλλειμμα της ζώνης του ευρώ (στο 0,1% από 0,6%).

2.2 Τα μεγαλύτερα «θύματα» της οικονομικής κρίσης

Στις σημερινές συνθήκες της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης φάνηκε καθαρά η αδυναμία της Ευρωπαϊκής Ένωσης να αντιμετωπίσει συλλογικά και συντονισμένα τα έντονα προβλήματα που αντιμετωπίζουν πολλές Ευρωπαϊκές χώρες. Στη πραγματικότητα έδειξε αδυναμία τόσο στη κατανόηση των προβλημάτων που αντιμετωπίζει, όσο και στο τρόπο και τη στρατηγική που οι συνθήκες επιβάλλουν να ακολουθήσει. Το μεγάλο στοίχημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που αποτελούσε και ένα από τους θεμελιώδεις λόγους της δημιουργίας της, η συνοχή δηλαδή που οδηγεί στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, η μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων και η σύγκλιση ανάμεσα στις φτωχότερες χώρες της νότιας και ανατολικής Ευρώπης και τις πλουσιότερες του Ευρωπαϊκού βορρά φαίνεται ότι χάνεται οριστικά. Αρκετοί αναλυτές μάλιστα εκτιμούν ότι δημιουργείται μια νέα «οικονομική ήπειρος» η «Λατινική Ευρώπη» συγκροτημένη περιφερειακά της κεντρικής και ανεπτυγμένης τεχνολογικά και κοινωνικά Ευρώπης από τις αδύναμες παραγωγικά, τεχνολογικά και κοινωνικά χώρες της Ανατολικής και Μεσογειακής Ευρώπης.

Η κυρίαρχη σήμερα προσέγγιση για την αντιμετώπιση της κρίσης, η προσέγγιση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου αλλά και των εθνικών κυβερνήσεων, ανάμεσα στις οποίες και η ελληνική, όπως εκφράζεται με τη παροχή οικονομικής στήριξης με τη ταυτόχρονη λήψη μέτρων λιτότητας, οδηγεί σε αμφισβητούμενα αποτελέσματα όσον αφορά την δημοσιονομική εξυγίανση, εξασφαλίζει όμως το δρόμο προς την ύφεση, την ανεργία, την επιδείνωση των κοινωνικών υπηρεσιών, την μείωση των συντάξεων, τη συρρίκνωση των κοινωνικών δικαιωμάτων, τη πλήρη απορρύθμιση των εργασιακών σχέσεων.

Μετά την ενεργοποίηση του μηχανισμού «στήριξης» της ελληνικής οικονομίας από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και την Ευρωπαϊκή Ένωση και την υπογραφή και ψήφιση του μνημονίου που ορίζει τους όρους με τους οποίους θα δοθεί η ενίσχυση έχει ιδιαίτερη σημασία να αναλυθεί η κατάσταση των χωρών στις οποίες ενεργοποιήθηκε προγενέστερα της ελληνικής οικονομίας, παρόμοιος μηχανισμός, αλλά και τα μέτρα τα οποία καλούνται να λάβουν αυτές οι χώρες προκειμένου να είναι συνεπείς στις δεσμεύσεις τις οποίες ανέλαβαν.

Τα πιο πρόσφατα παραδείγματα χωρών της Ευρώπης που ήταν τα κυριότερα θύματα της κρίσης είναι η Ουγγαρία, η Λετονία, η Ρουμανία, η Ιρλανδία και η Πορτογαλία, η κατάσταση των οποίων παρουσιάζεται συνοπτικά.

2.2.1. Ουγγαρία

Η διεθνής χρηματοοικονομική κρίση επηρέασε δυσμενώς τη πορεία της ουγγρικής οικονομίας από το τέλος του 2008. Οι επιπτώσεις ήταν έντονες με κυριότερες τη συρρίκνωση του ΑΕΠ, τη μείωση της βιομηχανικής παραγωγής και τη διολίσθηση της αξίας του εθνικού νομίσματος που έφθασε το 20% λόγω της μεγάλης πίεσης που δέχθηκε από τις διεθνείς αγορές.

	2006	2007	2008	2009	2010*
Ρυθμός Ανάπτυξης	4,0	1,0	0,6	6,3	0,2
Συνολική Εργαζόμενη Δίπληση	0,9	-2,1	0,6	-13,0	-1,4
Ιδιωτική Καταπόλιση	1,9	-1,6	0,6	-7,2	-3,0
Εξαγωγές	18,6	16,2	5,6	-9,5	6,0
Εισαγωγές	14,8	13,3	5,7	-15,3	5,4
Ποσοστό Ανεργίας	7,5	7,4	7,8	10	10,9
Έλλειμμα	9,3	4,9	3,7	3,9	3,8
Χρέος	65,8	65,8	72,9	77,7	78,9

* = προβλεψη με βαση το προγραμμα του ΔΝΤ

Πηγή: Διεθές Νομισματικό Ταμείο.

Το Νοέμβριο του 2008, η κυβέρνηση της Ουγγαρίας, σε συνεργασία με το Διεθές Νομισματικό ταμείο, την Ευρωπαϊκή Ένωση και την Παγκόσμια Τράπεζα ενεργοποίησαν μηχανισμό «στήριξης» της ουγγρικής οικονομίας παρόμοιο με αυτό που ενεργοποιήθηκε για την ελληνική οικονομία. Κυριότερη αιτία για την ενεργοποίηση του μηχανισμού ήταν πέρα από τη δυσμενή διεθνή συγκυρία, η μεγάλη πίεση που δέχθηκε το εθνικό νόμισμα σε συνδυασμό με την έντονη εξάρτηση της οικονομικής δραστηριότητας της χώρας από τις άμεσες ξένες επενδύσεις και τις εξαγωγές. Το 60% των εξαγωγικών αγαθών της χώρας παράγονται από επιχειρήσεις αλλοδαπών συμφερόντων και το 80% του συνόλου των παραγόμενων αγαθών και υπηρεσιών εξάγονται, κυρίως στην Ε.Ε.

Συγκεκριμένα, όσον αφορά το μηχανισμό εγκρίθηκε δάνειο ύψους 12,5δισ ευρώ από το Διεθές Νομισματικό Ταμείο, 6,5δισευρώ από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και 1δισ από τη Παγκόσμια Τράπεζα. Τα μέτρα τα οποία συνόδεδσαν την δανειοδότηση είναι τα εξής:

- Πάγωμα των μισθών του δημοσίου για την επόμενη διετία. Προβλέπεται περικοπή του 13ου μισθού των δημοσίων υπαλλήλων και μείωση των κρατικών επιχειρηγήσεων προς τις τοπικές αυτοδιοικήσεις και τον αγροτικό τομέα.
- Σταδιακή αύξηση από το 2012 της ηλικίας συνταξιοδότησης από 62 στα 65 έτη. Οι συντάξεις θα αναπροσαρμοσθούν και θα περικοπεί το δώρο των Χριστουγέννων (13η σύνταξη).
- Αναθεώρηση του συστήματος υγείας και κοινωνικής πρόνοιας. Τα επιδόματα ασθενείας και αναπηρίας θα μειωθούν κατά 10 ποσοστιαίες μονάδες και θα κυμανθούν

στο 60% του βασικού μισθού. Τα επιδόματα τέκνων δεν θα αυξηθούν για δύο έτη και το όριο ηλικίας για τη λήψη τους μειώνεται από το 23ο έτος στο 20ο.

- Αύξηση από 1ης Ιουλίου 2009 του ΦΠΑ, από 20% σε 25%, όπως και της φορολογίας στη βενζίνη, τσιγάρα και ποτά κατά 6 ποσοστιαίες μονάδες. Στα είδη πρώτης ανάγκης (άρτος, γαλακτοκομικά, θέρμανση κλπ) ορίζεται ΦΠΑ στο 18%.
- Αύξηση του ετήσιου φορολογητέου εισοδήματος με τη κατώτατη κλίμακα 18%, από 1,9 εκατ. HUF (περίπου 6.700 ευρώ) σε 5 εκατ. HUF (περίπου 17.500 ευρώ). Παράλληλα αυξάνεται η φορολογική κλίμακα για τα ανώτερα εισοδηματικά κλίμακα από 33% στο 35%.
- Οι εργοδοτικές εισφορές κοινωνικής ασφάλισης μειώθηκαν από 1ης Ιουλίου 2009, από 32% σε 27% με ελάχιστο μηνιαίο εισόδημα υπολογισμού τα 140.000 HUF (περίπου 500 ευρώ), το οποίο είναι το διπλάσιο των κατώτατων μηνιαίων αποδοχών.
- Η εταιρική φορολόγηση αυξήθηκε από 16% σε 19%, αλλά λαμβάνοντας υπ' όψιν τη κατάργηση του Φόρου Αλληλεγγύης 4%, ουσιαστικά υπάρχει φορολογική ελάφρυνση για τις επιχειρήσεις της τάξης του 1%.
- Στους όρους του δανείου αναφέρεται ότι το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο θα παρακολουθεί την εκτέλεση του προϋπολογισμού, τη πορεία του πληθωρισμού και το ύψος των συναλλαγματικών αποθεμάτων, ενώ η Κεντρική Τράπεζα της χώρας θα αναλάβει το πλήρη έλεγχο της διοίκησης των ουγγρικών τραπεζών.

Λόγω των ληφθέντων μέτρων κατά το 2009, σε σχέση με το 2008, οι πραγματικοί μισθοί έχουν μειωθεί 2,1%, ενώ κατά την ίδια περίοδο οι λιανικές πωλήσεις κάμφθηκαν κατά 4,7% και η συνολική κατανάλωση των νοικοκυριών κατά 7% περίπου.

Κατά το 2009, όλοι οι τομείς παραγωγής της Ουγγαρίας παρουσίασαν κάμψη. Η ανεργία έφθασε το 11,4% από 7,8% το 2008 ενώ παρουσιάζει ανοδικές τάσεις. Η βιομηχανική παραγωγή μειώθηκε κατά 17%, η δε αγροτική επίσης, κατά 17%. Κατά το 9μηνο του έτους τον τομέα των κατασκευών διέσωσαν οι δημόσιες επενδύσεις με αποτέλεσμα να συρρικνωθεί μόνο 2,7%, ενώ οι υπηρεσίες σημείωσαν ύφεση κατά 2,5%.

Επίσης, στο προϋπολογισμό του 2010 προβλέπονται περικοπές περίπου 2.1δισευρώ οι σημαντικότερες εκ των οποίων αφορούν τις κρατικές ενισχύσεις προς

τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης, τις μεταφορές, την εκπαίδευση και τις κοινωνικές υποδομές.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η περίπτωση της Ουγγαρίας είναι χαρακτηριστική διότι το 2008 και πριν την ενεργοποίηση του μηχανισμού το δημόσιο χρέος ήταν στο 73% του ΑΕΠ με το μέσο όρο της Ευρώπης των 16 να είναι στο 69,3%, ενώ το έλλειμμα το 2008 κινούταν μειούμενο στο 3,8% από 9,2% το 2006, με το μέσο όρο της Ευρώπης των 16 να είναι στο 2%, άρα τα δημοσιονομικά της μεγέθη ήταν σε παρόμοια κατάσταση με πολλές ευρωπαϊκές χώρες. Έχουμε δηλαδή μία χώρα που στοχοποιήθηκε από τις διεθνείς αγορές και λόγω της εξάρτησής της από αυτές δεν κατόρθωσε να αντέξει στην εξωτερική πίεση προσφεύγοντας στο μηχανισμό «στήριξης» προκειμένου να αποφύγει την χρεοκοπία, λόγω της αδυναμίας της να δανειστεί από την αγορά.

Όσον αφορά το μέλλον της ουγγρικής οικονομίας προβλέπεται, παρά την αστάθεια που έχει δημιουργηθεί λόγω της σκληρής λιτότητας, η σταδιακή ανάκαμψή της με οριακούς ρυθμούς ανάπτυξης τα επόμενα χρόνια, αύξηση των ξένων επενδύσεων λόγω και των φορολογικών ελαφρύνσεων για επιχειρήσεις που εξαγγέλθηκαν πρόσφατα (π.χ. μείωση ενιαίας φορολογικής κλίμακας από 19% σε 10% για εταιρική φορολόγηση και αύξηση εταιρικού αφορολόγητου ορίου από 180.000ευρώ σε 1.800.000ευρώ), η οποία όμως θα συνοδεύεται πλέον με υψηλή ανεργία, εξευτελισμό του εργατικού κόστους, καταρράκωση του κοινωνικού μοντέλου της χώρας, ραγδαία πτώση του βιοτικού επιπέδου του ουγγρικού λαού.

2.2.2 Ρουμανία

Η Ρουμανία αποτελούσε μία από τις ταχύτερα αναπτυσσόμενες οικονομίες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης η οποία επηρεάστηκε έντονα από την παγκόσμια οικονομική κρίση. Η ρουμανική οικονομία το διάστημα 2003-2008 αναπτυσσόταν με ρυθμούς κοντά στο 6,5%, κυρίως λόγω των άμεσων ξένων επενδύσεων και των εισροών κεφαλαίων από το εξωτερικό. Η παγκόσμια οικονομική κρίση που είχε ως αποτέλεσμα τη μείωση της προσφοράς πιστώσεων αλλά και προσέλκυσης νέων κεφαλαίων από το εξωτερικό, σε συνδυασμό με την υποτίμηση του ρουμανικού νομίσματος περισσότερο από 15% έναντι ευρώ και του γεγονότος ότι πάνω από το ήμισυ των εγχώριων δανείων έχουν συναφθεί σε ξένο νόμισμα δημιούργησε οξυμένα προβλήματα στην ρουμανική οικονομία.

	2007	2008	2009	2010*	2011*
Ρυθμός Ανάπτυξης	6,2	7,1	-8,5	0,5	4,7
Συνολική Εγχώρια ζήτηση	14,3	8,9	-13,4	1,4	4,1
Πληθωρισμός	4,8	7,8	5,5	3,6	3,3
Ποσοστό Ανεργίας	4,3	4,0	9,6	10,0	6,0

* = πρόβλεψη με βάση το πρόγραμμα του ΔΝΤ

Πηγή: Διεθνές Νομισματικό Ταμείο.

Το Μάιο του 2009 εγκρίθηκε από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τη Παγκόσμια Τράπεζα δάνειο ύψους 20 δις ευρώ με στόχο να ανακοπεί η επίθεση των διεθνών αγορών προς το εθνικό νόμισμα και να μπορέσει η Ρουμανία να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις της.

Ορισμένα από τα μέτρα που συμφωνήθηκαν προκειμένου να δοθεί το δάνειο είναι τα εξής:

- Περικοπή 137.000 θέσεων εργασίας στο δημόσιο τομέα.
- Μείωση των μισθών κατά 25% στους δημοσίους υπαλλήλους.
- Μείωση των συντάξεων κατά 15%.
- Αύξηση του ΦΠΑ στο 24% από 19%.
- Σημαντικές περικοπές στις δημόσιες δαπάνες για αγαθά, υπηρεσίες καθώς και στις επιχορηγήσεις.
- Αλλαγές στο συνταξιοδοτικό σύστημα με στόχο τη μείωση των συντάξεων και την αύξηση των ορίων συνταξιοδότησης.
- Αλλαγές στο φορολογικό σύστημα.

Τα ληφθέντα μέτρα οδήγησαν την ρουμανική οικονομία να βυθιστεί σε βαθιά ύφεση με ρυθμούς ανάπτυξης -8,5% το 2009 από 7,1 το 2008, ραγδαία πτώση της συνολικής εγχώριας ζήτησης με -13,4% το 2009 από 8,9% το 2008 και υπερδιπλασιασμού της ανεργίας από το 4,0% το 2008 στο 9,6% το 2009 με αυξητικές μάλιστα τάσεις για το μέλλον, παρά την σταδιακή ανάκαμψη που προβλέπεται σύμφωνα με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο για το 2010.

Ακόμα και με αυτές τις περικοπές, η Ρουμανία θα παρουσιάσει το 2010 πολύ υψηλότερο έλλειμμα από εκείνο που προβλεπόταν σύμφωνα με το σχέδιο. Συγκεκριμένα το έλλειμμα εκτιμάται ότι θα φτάσει το 7% του ΑΕΠ, αρκετά υψηλότερο από το στόχο του 5,9%.

Τέλος, αξίζει να αναφερθεί ότι με απόφαση του Συνταγματικού δικαστηρίου της χώρας κάποια από τα μέτρα λιτότητας (κυρίως όσα αφορούσαν τις περικοπές στις συντάξεις και τους μισθούς) κρίθηκαν ως αντισυνταγματικά γεγονός που οδήγησε το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο να καθυστερήσει τη καταβολή της επόμενης δόσης του δανείου αποδεικνύοντας με το πιο σαφή τρόπο το βαθμό εμπλοκής του στα εσωτερικά ζητήματα των χωρών τις οποίες συνδράμει.

2.2.3. Λετονία

Η Λετονία αποτελεί το χαρακτηριστικότερο παράδειγμα χώρας της Ευρώπης όπου η παρέμβαση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, την οδήγησε σε δραματικό αδιέξοδο. Το Δεκέμβριο του 2008, η κυβέρνηση της Λετονίας προσέφυγε στη βοήθεια του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου προκειμένου να αντιμετωπίσει τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στη δημοσιονομική πορεία της χώρας. Ο σημαντικότερος λόγος για την προσφυγή ήταν η απροθυμία της κυβέρνησης να αποσυνδέσει το τοπικό νόμισμα, λατ από το ευρώ, προκειμένου να μη χαθεί το όνειρο ένταξης στην ευρωζώνη. Αντίθετα επιλέχθηκε η λύση της εξωτερικής βοήθειας από τον μηχανισμό ΔΝΤ, Ευρωπαϊκή Ένωση και Παγκόσμια Τράπεζα σε συνδυασμό με την εφαρμογή μιας αυστηρής περιοριστικής πολιτικής που συνόδευε την έγκριση του δανείου από τον μηχανισμό. Οι όροι με τους οποίους δανειοδοτήθηκε η χώρα είναι οι εξής:

- Περικοπές μισθών στους δημοσίους υπαλλήλους κατά 25%
- Περικοπές όλων των συντάξεων κατά 15%, σε ορισμένες περιπτώσεις η μείωση φθάνει και το 70%.
- Απολύσεις δημοσίων υπαλλήλων
- Δραστικές περικοπές στις δαπάνες για εκπαίδευση, υγεία, κοινωνικές δομές.
- Αύξηση του ΦΠΑ.
- Κατάργηση συλλογικών συμβάσεων εργασίας στον ιδιωτικό τομέα.
- Απελευθέρωση απολύσεων και ελαστικοποίηση σχέσεων εργασίας.

- Μείωση του αριθμού των κλινών στα δημόσια νοσοκομεία από 450 ανά 100.000 κατοίκους, σε 350.

Το αποτέλεσμα των ληφθέντων μέτρων ήταν να οδηγηθεί η χώρα σε ένα πολιτικό, οικονομικό και κοινωνικό αδιέξοδο. Η βαθύτατη ύφεση 18% του ΑΕΠ το 2009, η μείωση της εγχώριας ζήτησης κατά 31,4%, η μείωση της ιδιωτικής κατανάλωσης κατά 22%, η εκτόξευση της ανεργίας στο 20%, η μαζική φυγή πτυχιούχων στο εξωτερικό, περιγράφουν τη κατάσταση την οποία βιώνει η χώρα.

	2007	2008	2009	2010*	2011*
Ρυθμός Ανάπτυξης	10,0	-4,6	-18,0	-4,0	2,7
Συνολική Εγχώρια Ζήτηση	15,1	-13,0	-31,4	-9,4	1,5
Ιδιωτική κατανάλωση	14,8	-5,5	-22,0	-10,0	1,0
Εξαγωγές	10,0	-1,3	-17,5	1,5	5,0
Εισαγωγές	14,7	-13,6	-35,0	-9,9	2,4
Ποσοστό Ανεργίας	6,2	7,8	17,5	20,0	18,8
Έλλειμμα	0,6	-3,3	-8,1	-8,6	-6,5
Χρέος	7,8	17,0	34,9	58,9	69,3

* = πρόβλεψη με βάση το πρόγραμμα του ΔΝΤ

Πηγή: Διεθνές Νομισματικό Ταμείο.

Μάλιστα παρά τα επαχθή μέτρα λιτότητας, οι προβλέψεις για περιορισμό του δημόσιου ελλείμματος δεν επιβεβαιώνονται αποδεικνύοντας την αποτυχία του προγράμματος και στη δημοσιονομική σφαίρα.

Σημειώνεται ότι και στη Λετονία το συνταγματικό δικαστήριο της χώρας έκρινε τα μέτρα που επέβαλε το ΔΝΤ αντισυνταγματικά. Συγκεκριμένα με την απόφαση Νο. 2009-43-01 της 21ης Δεκεμβρίου 2009, αποφάσισε αμετάκλητα ότι οι «Οι διεθνείς δεσμεύσεις που αναλαμβάνουν οι κρατικές Αρχές (υπουργικό συμβούλιο) απέναντι σε διεθνείς δανειστές δεν είναι ικανές από μόνες τους να δικαιολογήσουν οποιονδήποτε περιορισμό θεμελιωδών δικαιωμάτων», καθώς και ότι

«Οι περικοπές των συντάξεων αποτελούν παραβίαση του δικαιώματος στη κοινωνική ασφάλιση και των αρχών του δικαίου». Μετά την απόφαση του συνταγματικού δικαστηρίου να κρίνει αντισυνταγματικό τον νέο ασφαλιστικό νόμο της χώρας η κυβέρνηση υποχρεώθηκε να επαναφέρει τις συντάξεις στο αρχικό ύψος του, καθώς και να δεσμευθεί ότι θα επιστρέψει έως το 2015 στους συνταξιούχους τα ποσά που είχαν παρακρατηθεί έως την απόφασή του. Τέλος, και οι εκπρόσωποι του ΔΝΤ και της Ε.Ε. συνέχισαν να χορηγούν κανονικά τις δόσεις του δανείου, συνολικού ύψους 7,5 δις ευρώ, παρότι ένας πυλώνας του Προγράμματος Σταθεροποίησης καταργήθηκε.

2.2.4. Ιρλανδία

Σε ένα πρωτοφανές δημόσιο έλλειμμα 32% του ΑΕΠ οδηγεί την Ιρλανδία η διάσωση των τραπεζών της. Ύστερα από ένα όργιο φημών με τίτλους εφημερίδων να ρωτούν αν η Ιρλανδία θα ήταν η επόμενη Ελλάδα της Ευρωζώνης, τους «φρικαλέους» αριθμούς γνωστοποίησε τελικά η κυβέρνηση της χώρας αποκαλύπτοντας ότι απαιτούνται επιπλέον 50 δις ευρώ (πάνω από το 1/3 του ΑΕΠ του 2009!) για να εξυγιανθούν οι τράπεζες της χώρας από τη φούσκα των ακινήτων (η μερίδα του λέοντος για την εθνικοποιημένη ήδη Anglo-Irish). Οι αγορές εκδήλωσαν για άλλη μια φορά τον παραλογισμό τους ανεβάζοντας τις τιμές των ομολόγων μετά την ανακοίνωση της κυβέρνησης ότι για να σωθούν οι τράπεζες θα επιβάλει και νέες δραστικές περικοπές στις δημόσιες δαπάνες. (Πάντως το spread των ιρλανδικών δεκαετών ομολόγων παρέμενε σαφώς πάνω από τις 400 μονάδες βάσης - ενώ των ελληνικών υποχωρούσε κάτω από τις 800, στο χαμηλότερο επίπεδο του τελευταίου διμήνου.

Αναγνωρίζοντας ότι η μείωση του δημοσίου ελλείμματος το 2011 θα πρέπει να υπερβεί σημαντικά τα 3 δις ευρώ για τα οποία είχε αρχικά δεσμευτεί έναντι της ΕΕ, ο υπουργός Οικονομικών Μπράιαν Λένιχαν δήλωσε χαρακτηριστικά: «Δεν αναμένω να κλείσουμε νοσοκομεία, δεν αναμένω να κλείσουμε σχολεία, αλλά θα χρειαστεί θεμελιώδης επανεκτίμηση όλου του δημόσιου τομέα, ώστε να παρέχονται μόνο υπηρεσίες που αξίζουν τα λεφτά τους.» Διαφοροποιώντας εξάλλου την Ιρλανδία από την Ελλάδα του περασμένου Μαΐου, προσέθεσε ότι με τα 20 δις που έχει δανειστεί φέτος οι χρηματοδοτικές της ανάγκες είναι καλυμμένες ως τον Ιούνιο του 2011.

Πιο λογική φωνή ακούστηκε αυτή τη φορά από τις Βρυξέλλες, με τον επίτροπο Όλι Ρεν να λέει προχθές στο περιθώριο του Ecofin ότι η Ιρλανδία θα πάψει να είναι μια οικονομία χαμηλής φορολογίας και θα γίνει μάλλον χώρα κανονικής φορολογίας στα ευρωπαϊκά πλαίσια μέσα στα επόμενα χρόνια. Στην «απόλυτη» ανάγκη η Ιρλανδία να έχει ρίξει το έλλειμμά της στο 3% του ΑΕΠ ως το 2014 επέμεινε πάντως ο πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας Ζαν-Κλωντ Τρισέ.

2.2.5 Πορτογαλία

Η πορτογαλική έκκληση προς το ΔΝΤ και την ΕΕ για οικονομική βοήθεια, αποτελεί προειδοποίηση σε όλες τις δημοκρατικές χώρες του πλανήτη.

Η κρίση που ξεκίνησε με τις διασώσεις της Ελλάδας και τις Ιρλανδίας, πήρε μια άσχημη τροπή. Όμως αυτή η τρίτη περίπτωση της Πορτογαλίας, δεν έχει σχέση με το χρέος. Η χώρα είχε μια πολύ καλή οικονομική απόδοση τη δεκαετία του 1990, και τα κατάφερε μια χαρά απέναντι στη παγκόσμια ύφεση. Υπέστη όμως μια άδικη πίεση από τις αγορές ομολόγων, τους κερδοσκόπους, και τους οίκους αξιολόγησης, που για κάποιους κοντόφθαλμους λόγους, κατάφεραν να διώξουν την δημοκρατικά εκλεγμένη κυβέρνηση και να δέσουν τα χέρια της επόμενης.

Αν αφεθούν ανεξέλεγκτες, αυτές οι δυνάμεις της αγοράς απειλούν τις δημοκρατικές κυβερνήσεις, ακόμη και της ίδιας της Αμερικής, αποφασίζοντας οι ίδιες για φόρους και δημόσιες δαπάνες.

Οι δυσκολίες της Πορτογαλίας μοιάζουν με αυτές της Ελλάδας και της Ιρλανδίας. Η υιοθέτηση του ευρώ πριν από δέκα χρόνια, σήμαινε απώλεια του ελέγχου της νομισματικής τους πολιτικής, και αύξηση των ρίσκων που οι αγορές έβαζαν στα ομόλογά τους.

Στην Ελλάδα και στην Ιρλανδία, υπήρχαν όντως σαφή οικονομικά προβλήματα. Η πορτογαλική όμως κρίση είναι διαφορετική. Οι οικονομικοί της θεσμοί και πολιτικές είχαν σημειώσει ιδιαίτερες επιτυχίες πριν ακόμη η χώρα δεχθεί την ανοίκεια επίθεση από πλευράς των αγορών.

Η μεταδοτικότητα των υποβαθμίσεων, που ξεκίνησαν με τη Ελλάδα το 2010, κατέληξαν αυτοεκπληρούμενη προφητεία. Το κόστος δανεισμού της Λισσαβόνας

αυξήθηκε δραματικά, και οι διεθνείς οίκοι την ανάγκασαν να αναζητήσει διάσωση. Αυτή η κίνηση επέτρεψε σε αυτούς που ανέλαβαν να τη «σώσουν» να επιβάλλουν αυστηρά αντιλαϊκά μέτρα λιτότητας, που θίγουν κοινωνικές ομάδες σε ανάγκη.

Για τη κρίση δεν φταίει η Πορτογαλία. Το συσσωρευμένο της χρέος δεν είναι σε τέτοια επίπεδα, όπως για παράδειγμα της Ιταλίας, η οποία όμως δεν υπέστη ακόμη καταστροφικές υποβαθμίσεις της πιστοληπτικής της ικανότητας. Το έλλειμμα της Πορτογαλίας είναι πολύ μικρότερο από πολλές ευρωπαϊκές χώρες, και μειώνεται περαιτέρω εξαιτίας των κυβερνητικών προσπαθειών.

Στο ζήτημα της ανάπτυξης, η Πορτογαλία ήταν σε καλό δρόμο ξεπερνώντας σε προοπτική πολλές από τις χώρες στην νότια αλλά και στη δυτική Ευρώπη. Τότε γιατί έπαθε αυτά που έπαθε;

Υπάρχουν δυο πιθανές εξηγήσεις: Η μία αφορά στον ιδεολογικό σκεπτικισμό απέναντι στη πορτογαλική εκδοχή της μικτής οικονομίας, με δάνεια στις μικρές επιχειρήσεις, και δυνατό κοινωνικό κράτος. Οι φονταμενταλιστές της ελεύθερης αγοράς απεχθάνονται τις «Κεϋνσιανές» παρεμβάσεις στη πολιτική ακινήτων, τις επιδοτήσεις ενοικίων, και την ενίσχυση των εισοδημάτων των φτωχών.

Μια άλλη εξήγηση είναι η απουσία ιστορικής ανασκόπησης. Το επίπεδο διαβίωσης των Πορτογάλων αυξήθηκε ραγδαία στα χρόνια από την επανάσταση του 1974. Στη δεκαετία του '90 η παραγωγικότητα επίσης αυξήθηκε, το ίδιο και οι επενδύσεις, αλλά και οι κοινωνικές δαπάνες. Στα τέλη του 20^{ου} αιώνα, η χώρα είχε έναν από τους χαμηλότερους δείκτες ανεργίας στην ΕΕ.

Η αισιοδοξία των '90ς οδήγησε σε οικονομικές ανισορροπίες και σε υπερβολικές δαπάνες. Οι σκεπτικιστές θυμίζουν την στασιμότητα στα χρόνια 2000-2006. Όμως ακόμη και με την έναρξη της κρίσης το 2007, η Πορτογαλία έβλεπε ανάπτυξη και χαμηλή ανεργία. Η ύφεση όμως την έπληξε.

Δεν φταίει η εσωτερική της πολιτική. Ο José Sócrates και οι σοσιαλιστές του περιόρισαν το έλλειμμα, αύξησαν την ανταγωνιστικότητα, και διατήρησαν το κοινωνικό κράτος. Η αντιπολίτευση επέμενε πως αυτά δεν αρκούν και έτσι ανάγκασε τη κυβέρνηση σε παραίτηση οδηγώντας τη χώρα σε εκλογές. Έτσι όμως είναι η πολιτική, και σε καμία περίπτωση οι εξελίξεις αυτές δεν αποδεικνύουν κάποιο πολιτικό χάος ή κάποια αποσύνθεση, όπως λένε κάποιοι.

Θα μπορούσε η Ευρώπη να αποφύγει αυτή τη διάσωση; Σίγουρα. η ΕΚΤ θα μπορούσε να έχει αγοράσει τα πορτογαλικά ομόλογα, αποτρέποντας τον πανικό. Παράλληλα χρειάζεται ρύθμιση από πλευράς της ΕΕ, της διαδικασίας που χρησιμοποιούν οι οίκοι αξιολόγησης. Παραμορφώνοντας την αντίληψη της αγοράς σε σχέση με τη σταθερότητα της Πορτογαλίας, οι οίκοι αυτοί, που έπαιξαν βασικό ρόλο στη κρίση ακινήτων των ΗΠΑ, υπονόμισαν τόσο την ανάκαμψη όσο και τη πολιτική ελευθερία των Πορτογάλων.

Η μοίρα που επιφυλάχθηκε για τη Πορτογαλία αποτελεί καμπανάκι για τα υπόλοιπα κράτη, συμπεριλαμβανομένων και των ΗΠΑ. Η πορτογαλική επανάσταση του 1974 ξεκίνησε ένα κύμα δημοκρατίας που παρέσυρε την υφήλιο. Είναι πολύ πιθανό, πως το 2011 θα ξεκινήσει ένα άλλο κύμα περιορισμού της δημοκρατίας από πλευράς των αγορών, με θύματα την Ισπανία, την Ιταλία, και το Βέλγιο.

Οι Αμερικανοί δεν θα ήθελαν κάποιον διεθνή οργανισμό να υπαγορεύει στη Νέα Υόρκη ή κάποια άλλη πόλη, το τι να κάνει με τις επιδοτήσεις ενοικίων της. Αυτό ακριβώς συμβαίνει σήμερα στη Πορτογαλία, όπως συμβαίνει και στην Ελλάδα και την Ιρλανδία, αν και οι δυο τελευταίες έχουν ευθύνη για ότι υπέστησαν.

Οι μόνοι που μπορούν να διασφαλίσουν ότι η οικονομική κρίση δεν θα καταλήξει να υπονομεύσει τη δημοκρατία, είναι οι εκλεγμένοι πολιτικοί ηγέτες. Προς το παρόν όμως, μοιάζει να έχουν παραδοθεί στις ξένες αγορές και στους οίκους αξιολόγησης.

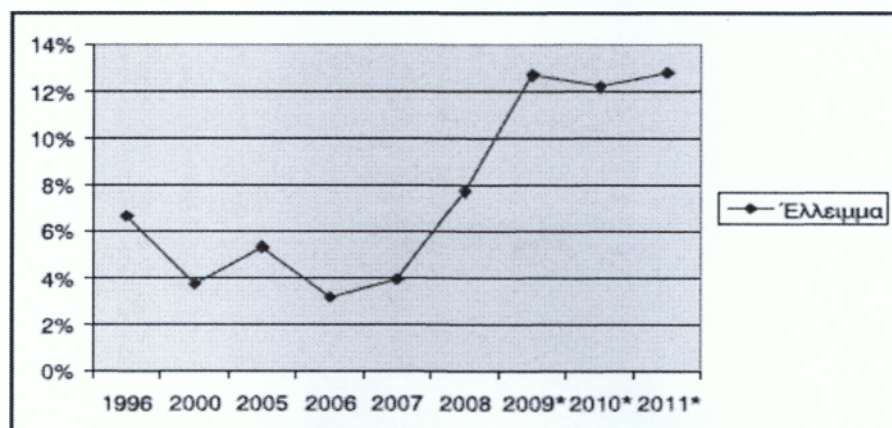
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

3.1 Δημοσιονομικές εξελίξεις στην Ελληνική οικονομία

Η Ελλάδα αντιμετώπιζε και πριν την οικονομική κρίση οξύ δημοσιονομικό πρόβλημα, με υψηλό δημόσιο χρέος και έλλειμμα. Η διεθνής κρίση επιτάχυνε και επέτεινε την επιδείνωση των δημόσιων οικονομικών. Το 2007 το έλλειμμα υπερέβη τη τιμή αναφοράς της Συνθήκης του Μάαστριχτ, ενώ το 2008 συνέχισε την ανοδική του πορεία και διαμορφώθηκε 7,7% του ΑΕΠ. Το 2009 το έλλειμμα εκτινάσσεται στο 12,9% του ΑΕΠ, ενώ η πρόβλεψη της Eurostat είναι ότι θα παραμείνει σε αυτά τα επίπεδα και για το 2010 και το 2011. Στον ακόλουθο πίνακα παρατηρούμε την εξέλιξη του δημοσίου ελλείμματος ως ποσοστό του ΑΕΠ από το 1996 έως το 2011.

Εξέλιξη του δημοσίου ελλείμματος (ως % του ΑΕΠ)

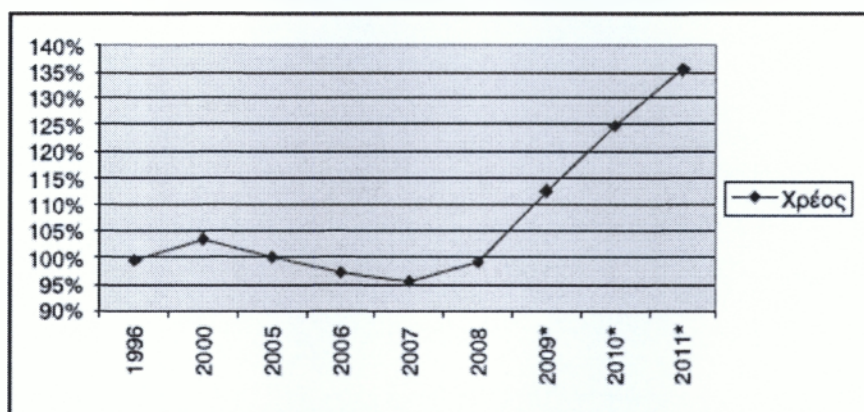
Πηγή: Eurostat.

Θα ήταν χρήσιμο να τονίσουμε πως η συνεχής αύξηση του ελλείμματος όλα αυτά τα χρόνια οφείλεται στην υστέρηση των εσόδων καθώς και στην αποτυχία όλων των κυβερνήσεων να πατάξουν ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα της χώρας που

είναι η φοροδιαφυγή. Παράλληλα ένας ακόμα παράγοντας που ήταν σημαντικός όλα αυτά τα χρόνια για την αύξηση του ελλείμματος είναι ότι οι δαπάνες του δημοσίου αντί να μειώνονται συνεχώς αυξάνονται.

Σε ότι αφορά τώρα την εξέλιξη του δημοσίου χρέους ως ποσοστό του ΑΕΠ όπως παρατηρούμε στον παρακάτω πίνακα βλέπουμε ότι ενώ από το 2000 έως το 2007 υπήρξε μείωση του δημοσίου χρέους με αποτέλεσμα το 2007 να έχει φτάσει στο 95% του ΑΕΠ τα επόμενα χρόνια παρατηρούμε συνεχώς το δημόσιο χρέος να αυξάνεται με αποτέλεσμα το 2008 να ανέρχεται στο 99% το 2009 στο 112% το 2010 στο 125% και το 2011 οι προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να εκτινάσσουν το χρέος στο 135% του ΑΕΠ.

Εξέλιξη Δημοσίου Χρέους (ως % του ΑΕΠ)

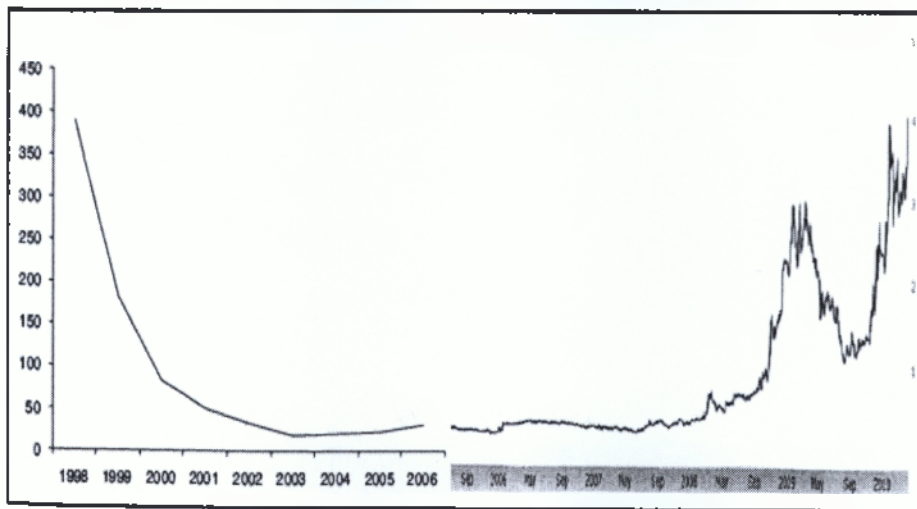
Πηγή: Eurostat.

Προκύπτει λοιπόν από τα παραπάνω στοιχεία ότι όταν στο τέλος του 2008, η διεθνής κρίση έπληξε και την ελληνική οικονομία, οι δημοσιονομικές εξελίξεις και προοπτικές ήταν ήδη αρνητικές, με αποτέλεσμα να αναδειχθούν οι χρόνιες μακροοικονομικές της ανισορροπίες.

Η μεγάλη διεύρυνση της διαφοράς των αποδόσεων μεταξύ των ελληνικών και γερμανικών ομολόγων που ξεκίνησε από το τέλος του 2008, συνεχίστηκε το 2009 και εκτινάχθηκε το 2010, η οποία αντανάκλα σε ένα μεγάλο βαθμό, πέρα από τα όποια κερδοσκοπικά παιχνίδια, την ανησυχία των διεθνών αγορών για την επιδείνωση των δημοσιονομικών εξελίξεων (υψηλό δημόσιο χρέος, αδυναμία περιορισμού των ελλειμμάτων, εξαιρετικά μεγάλο έλλειμμα ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών) δημιουργεί επιπρόσθετα ακόμη ένα μεγάλο πρόβλημα. την αδυναμία χρηματοδότησης του

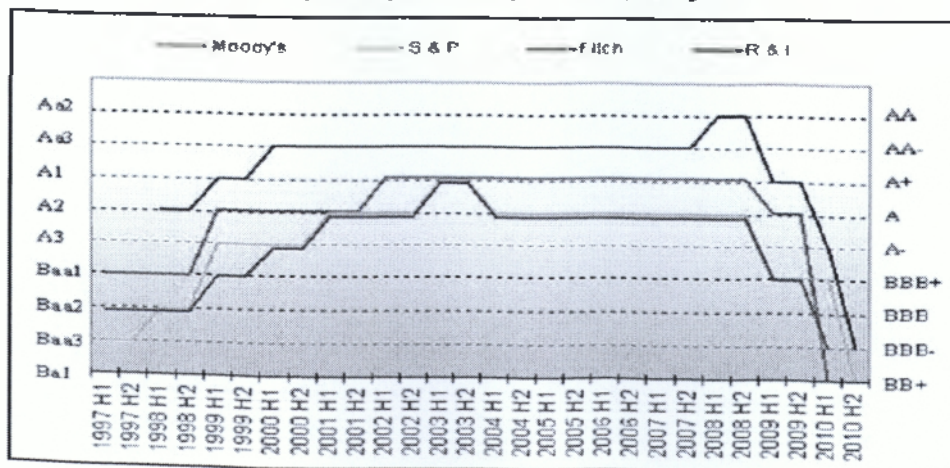
δημόσιου χρέους. Τον εγκλωβισμό δηλαδή της ελληνικής οικονομίας σε ένα φαύλο κύκλο, όπου είναι αναγκασμένη να δανείζεται προκειμένου να εξυπηρετήσει τα δάνεια που είχε πάρει στο παρελθόν, με επιτόκια δανεισμού όμως που θα αδυνατεί να αποπληρώσει στο μέλλον. Στους επόμενους δύο πίνακες θα παρατηρήσουμε αρχικά την διαφορά των αποδόσεων των ελληνικών και των γερμανικών ομολόγων 10ετίας και στην συνέχεια την πιστοληπτική ικανότητα της χώρας μας από το 1997 έως το 2010 όπως αυτή παρουσιάζεται από τέσσερις διαφορετικούς οίκους αξιολόγησης.

Διαφορά αποδόσεων ελληνικών - γερμανικών ομολόγων 10ετίας

Πηγή: Ameco database - Bloomberg

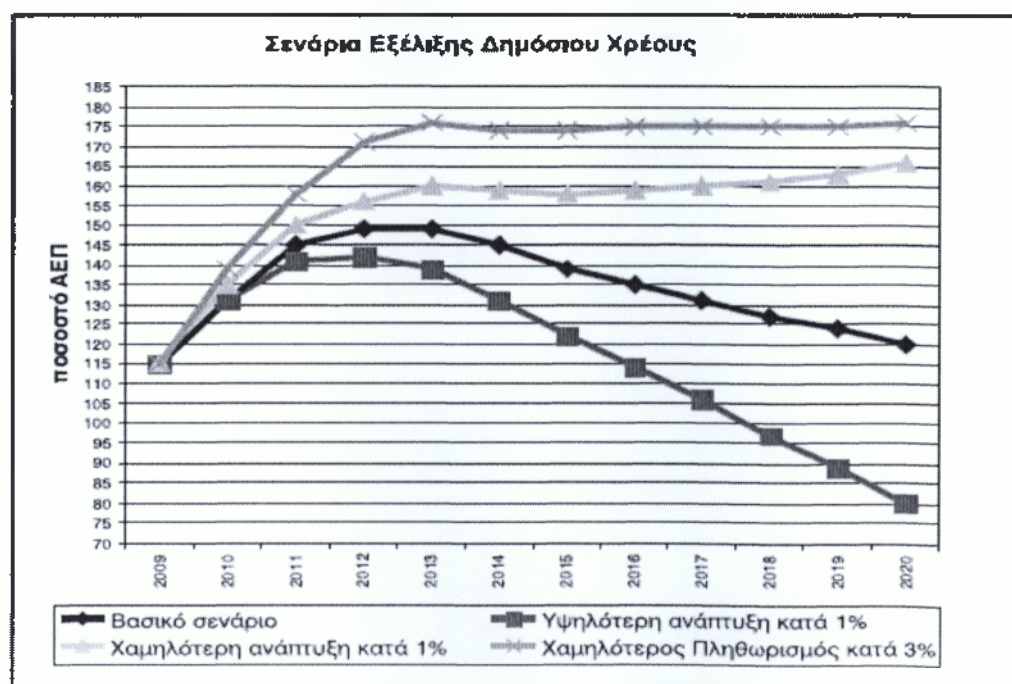
Πιστοληπτική Ικανότητα (Απρίλιος 2010)

Πηγή: Ο.Α.Δη.Χ.

Στο πρόγραμμα σταθερότητας και ανάπτυξης που κατέθεσε η κυβέρνηση και κυρίως στο μνημόνιο που συνόδεψε την προσφυγή στο μηχανισμό στήριξης του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, απουσιάζει αναπτυξιακή προοπτική της ελληνικής οικονομίας τα επόμενα χρόνια. Έχει ιδιαίτερη σημασία σε αυτό το σημείο να τονιστεί ότι η μακροπρόθεσμη πορεία του δημόσιου χρέους συνδέεται άμεσα με τους ρυθμούς ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας.

Ο λόγος του δημόσιου χρέους προς το ΑΕΠ μπορεί να αυξάνεται ακόμη και όταν δεν υπάρχει πρωτογενές έλλειμμα, όταν δεν υπάρχει δηλαδή νέος δανεισμός του δημοσίου. Αυτό συμβαίνει όταν το επιτόκιο εξυπηρέτησης του δημόσιου χρέους είναι υψηλότερο από το ρυθμό ανάπτυξης της οικονομίας. Σε αυτή τη περίπτωση (όταν δεν υπάρχει νέος δανεισμός), ο ρυθμός μεταβολής του χρέους είναι το επιτόκιο. Όταν ρυθμός μεταβολής του ονομαστικού ΑΕΠ είναι μικρότερος από το επιτόκιο εξυπηρέτησης του δημόσιου χρέους, ο λόγος δημόσιου χρέους προς ΑΕΠ αυξάνεται καθώς ο αριθμητής αυξάνεται γρηγορότερα από το παρανομαστή. Υπάρχει ο κίνδυνος δηλαδή να βρεθεί η ελληνική οικονομία σε μια κατάσταση που ακόμη και αν καταφέρει να έχει μηδενικά πρωτογενή ελλείμματα, το δημόσιο χρέος εκφρασμένο ως ποσοστό του ΑΕΠ θα αυξάνεται συνεχώς. Στον επόμενο πίνακα παρατηρούμε τα σενάρια της εξέλιξης του δημόσιου χρέους από το 2009 έως το 2020 όπως παρουσιάζονται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Είναι χαρακτηριστική η έκθεση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου που ακόμη και με το βασικό σενάριο το οποίο έχει ως βάση τις υπερβολικά αισιόδοξες προβλέψεις της κυβέρνησης για την εξέλιξη του ρυθμού ανάπτυξης του ΑΕΠ, προβλέπει για το 2020, είναι χαρακτηριστική Έκθεση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου που ακόμη και με το βασικό σενάριο το οποίο έχει ως βάση τις υπερβολικά αισιόδοξες προβλέψεις της αύξηση του δημόσιου χρέους ως ποσοστού του ΑΕΠ στο 120%.

Στο σενάριο μάλιστα που ο ρυθμός ανάπτυξης είναι χαμηλότερος των προβλέψεων της κυβέρνησης κατά 1% κάθε χρόνο, το δημόσιο χρέος διαμορφώνεται στο 166% του ΑΕΠ το 2020 και αν υπάρχουν και αποπληθωριστικές τάσεις που μειώνουν το ονομαστικό ΑΕΠ, πιθανό γεγονός για τη κατάσταση στην οποία βρίσκεται η ελληνική οικονομία, το δημόσιο χρέος ενδέχεται εκτιναχθεί στα επίπεδα του 180% του ΑΕΠ.

Επιπρόσθετα, υπάρχει ακόμη ένας κίνδυνος. Το μέσο επιτόκιο εξυπηρέτησης του δημόσιου χρέους να αυξηθεί καθώς οι επενδυτές θα ζητούν υψηλότερα ασφάλιστρα κινδύνου, εφόσον δεν υπάρχει βελτίωση των δημοσιονομικών δεικτών και η οικονομία βρίσκεται σε τροχιά χαμηλής ανάπτυξης, η αύξηση των επιτοκίων να οδηγεί σε χαμηλότερη ανάπτυξη που θα οδηγεί με τη σειρά της σε ακόμη υψηλότερα επιτόκια, με αποτέλεσμα την εκθετική επιτάχυνση του ρυθμού συσσώρευσης του δημόσιου χρέους.

Προκύπτει από την ανάλυση που προηγήθηκε ότι ο κίνδυνος εκτίναξης του δημόσιου χρέους λόγω της παραμονής της ελληνικής οικονομίας μακροχρόνια, σε χαμηλούς ρυθμούς μεγέθυνσης του ονομαστικού ΑΕΠ, επιβάλλει όχι μόνο την άμεση μείωση των δημοσιονομικών ελλειμμάτων αλλά τη δημιουργία πρωτογενών πλεονασμάτων που σταδιακά θα σταθεροποιήσουν το δημόσιο χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ. Είναι απαραίτητο επομένως να ακολουθηθούν πολιτικές που θα αυξάνουν τα φορολογικά έσοδα (σύλληψη της παραοικονομίας και ένταξή της στη «νόμιμη», αύξηση φορολογίας σε υψηλά εισοδήματα) αλλά και μεταφορά πόρων από τη δημόσια κατανάλωση προς τη δημόσια και ιδιωτική επένδυση σε τομείς προτεραιότητας και πολλαπλασιαστικής ισχύος. Κυρίως, όμως είναι ανάγκη να εφαρμοστούν στρατηγικές τόνωσης της οικονομικής ανάπτυξης με την υιοθέτηση ενός άλλου αναπτυξιακού υποδείγματος που θα στρέφεται προς την καινοτομία, την αειφορία, την τεχνολογική αναβάθμιση και θα δημιουργεί νέες θέσεις εργασίας.

3.2. Το «παράδοξο» της ελληνικής οικονομίας

Τα κύρια χαρακτηριστικά της οικονομικής κρίσης και ύφεσης στην χώρα μας, υποστηρίζεται ότι αναφέρονται στο έλλειμμα εμπιστοσύνης και αξιοπιστίας, καθώς και στο πολυδιάστατο χαρακτήρα της και στο δίδυμο περιεχόμενό της (δημόσιο έλλειμμα και δημόσιο χρέος, εξωτερικό έλλειμμα και χρέος). Επιπρόσθετα, η ελληνική οικονομία πλήττεται και από την έντονη ανισοκατανομή του εισοδήματος, την υψηλή ανεργία (το ποσοστό ανεργίας το Φεβρουάριο 2010 ανήλθε σε 12,1%, έναντι 9,1% το Φεβρουάριο του 2009 και 11,3% τον Ιανουάριο του 2010, οι άνεργοι αυξήθηκαν κατά 154.280 άτομα σε σχέση με το Φεβρουάριο του 2009 [αύξηση 34,2%] φθάνοντας τους 605.277 και κατά 38.145 άτομα σε σχέση με τον Ιανουάριο του 2010 [αύξηση 6,7%] και μάλιστα υπάρχουν σοβαρές αρνητικές προοπτικές για τη δεκαετία 2010-2020 όπου το CEDEFOP προβλέπει τη δημιουργία μόνο 107.000 νέων θέσεων εργασίας, αντί 450.000 νέες θέσεις εργασίας κατά τη δεκαετία 2000-2010), και την τεχνολογική και καινοτομική κατάρρευση της παραγωγικής βάσης.

Κατά συνέπεια, η κατάσταση της ελληνικής οικονομίας είναι σοβαρότερη από μια δυσμενή δημοσιονομική κατάσταση και μάλιστα οι προοπτικές για το μέλλον είναι δυσοίωνες, γιατί τα μέτρα που έχουν ανακοινωθεί ενώ έχουν αντιφατικά αποτελέσματα στο τομέα της δημοσιονομικής βελτίωσης είναι γενικά αποδεκτό ότι θα επιδεινώσουν την κατάσταση στην παραγωγική και κοινωνική σφαίρα της ελληνικής οικονομίας.

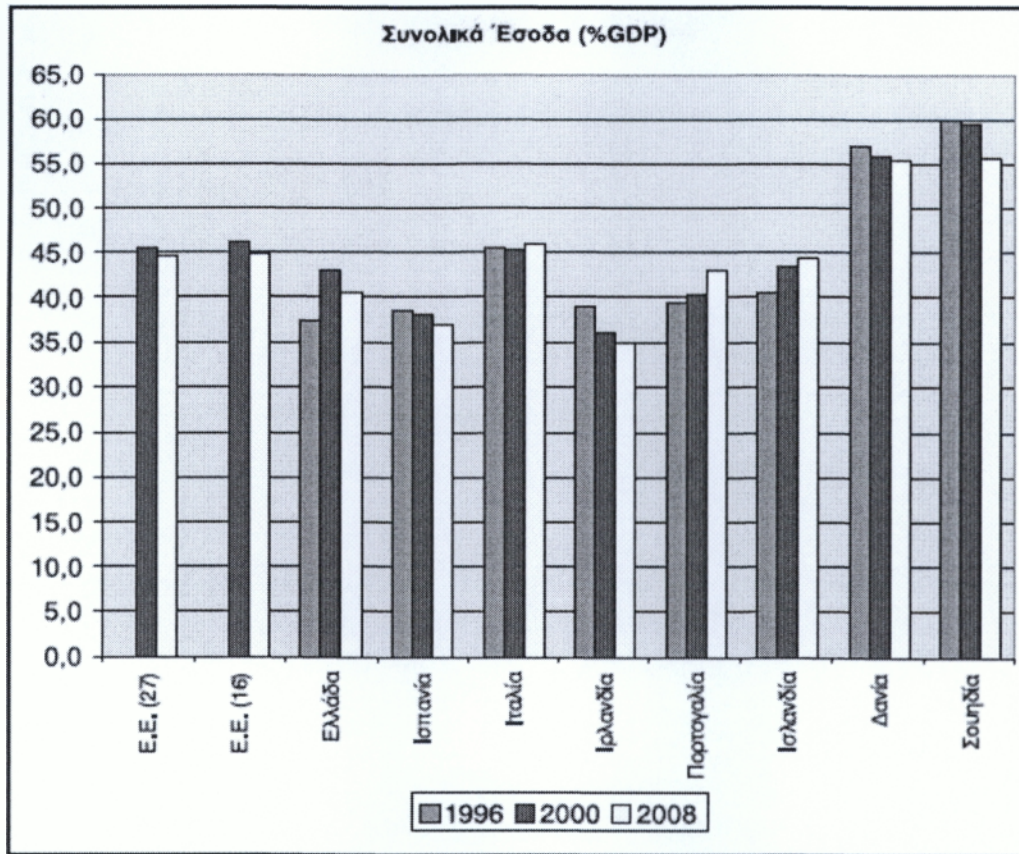
Το ερώτημα που προκύπτει από την ανάλυση που προηγήθηκε είναι να εξηγηθεί το γεγονός ότι η ελληνική οικονομία κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών, με συνεχή αύξηση του ΑΕΠ και έντονη ανισοκατανομή του εισοδήματος προσφεύγει σε δανεισμό, σε διεύρυνση του ελλείμματος και σε συνεχή αύξηση του δημόσιου χρέους και του χρέους του ιδιωτικού τομέα.

Μία άποψη είναι ότι τα μεγάλα δημοσιονομικά ελλείμματα που τροφοδοτούν και το δημόσιο χρέος οφείλονται στην υστέρηση της εθνικής αποταμίευσης και την αύξηση της ιδιωτικής κατανάλωσης τα τελευταία χρόνια. Τα δημόσια ελλείμματα και το χρέος είναι υψηλά και σε άλλες χώρες του κόσμου, εκεί όμως χρηματοδοτούνται κυρίως από εγχώριους αποταμιευτικούς πόρους. Στην Ελλάδα η ακαθάριστη εθνική αποταμίευση δημόσια και ιδιωτική μαζί, μόλις ξεπερνούσε το 7% του ΑΕΠ το 2008, και το 5% το 2009, ποσό ανεπαρκές ακόμη και για την χρηματοδότηση των τρεχου-

σών επενδύσεων. Στην Ελλάδα, στη πενταετία 2004-2008, η ιδιωτική κατανάλωση σε σταθερές τιμές αυξήθηκε με μέσο ετήσιο ρυθμό 3,8%, ενώ στη ζώνη του ευρώ ο αντίστοιχος ρυθμός ήταν 1,5%.

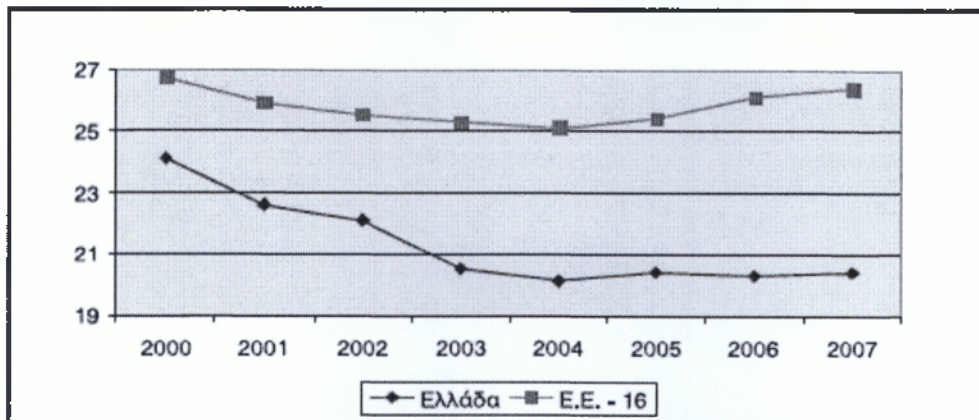
Η χαμηλή αποταμίευση αφενός δεν επιτρέπει να χρηματοδοτηθεί από εγχώριες πηγές το δημόσιο χρέος, με αποτέλεσμα να διογκώνεται το εξωτερικό χρέος και να διευρύνεται το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών. Έτσι το πρόβλημα του δημοσιονομικού ελλείμματος συμπλέκεται με το πρόβλημα του εξωτερικού χρέους και ελλείμματος και τα δίδυμα ελλείμματα αναδεικνύονται ως η κύρια πηγή που τροφοδοτεί ένα επικίνδυνο φαύλο κύκλο.

Η άποψη, αυτή δεν μπορεί να εξηγήσειτο «παράδοξο» της ελληνικής οικονομίας στο σύνολό του. Η απάντηση μπορεί να δοθεί μόνο αν εστιάσει κανείς στο σύνολο της δημοσιονομικής και οικονομικής πολιτικής που εφαρμόζεται στην Ελλάδα. Αναλυτικότερα, στο επίπεδο των δημόσιων εσόδων, όπως είναι γνωστό τα φορολογικά έσοδα εξαρτώνται από τα εισοδηματικά μερίδια και τους φορολογικούς συντελεστές που τους αντιστοιχούν. Η οικονομική πολιτική που ασκήθηκε στην Ελλάδα τα τελευταία είκοσι χρόνια, οδήγησε αφενός μεν στη πρωτογενή αναδιανομή του εισοδήματος σε βάρος των εργαζομένων, αφετέρου δε μείωσε τους φορολογικούς συντελεστές επί των κερδών και αύξησε τους συντελεστές επί των εισοδημάτων της εργασίας. Εφήρμοσε δηλαδή, μειωμένους φορολογικούς συντελεστές στο αυξανόμενο μερίδιο των κερδών και αυξημένους συντελεστές στο μειούμενο μερίδιο της εργασίας. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τα φορολογικά έσοδα να μειώνονται συνεχώς έναντι αυτών που θα υπήρχαν αν οι αυξημένοι φορολογικοί συντελεστές εφαρμόζονταν επί του αυξημένου μεριδίου του ΑΕΠ (δηλαδή επί των κερδών, των τόκων και των προσόδων

Πηγή: Eurostat.

Συνολικά Έσοδα από φόρους, ως ποσοστό του ΑΕΠ

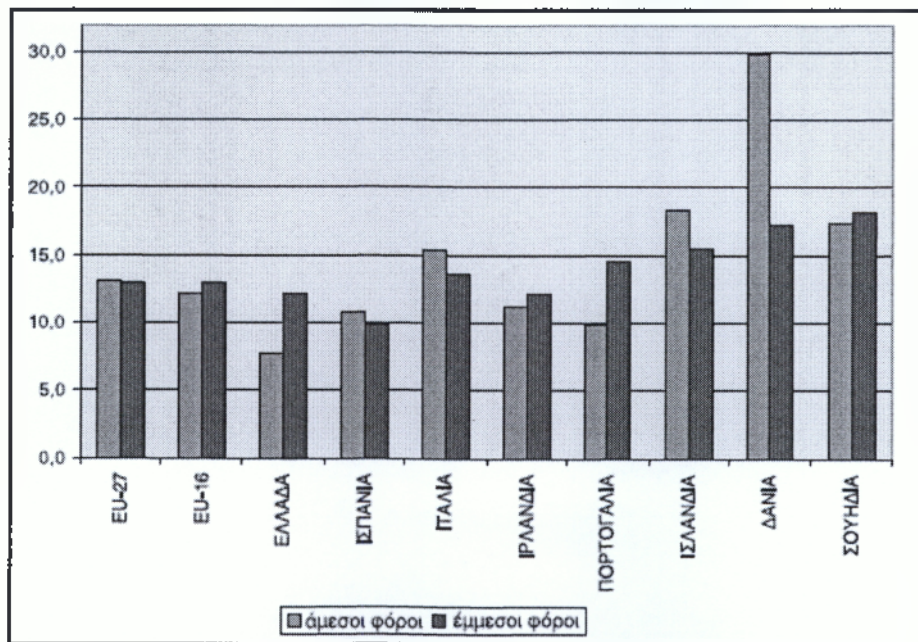
Πηγή: Taxation trends in the European Union. European Commission.

Τα συνολικά δημόσια έσοδα της Ελλάδας το 2008 ήταν στο 40,6% του ΑΕΠ, από 43% το 2000, ενώ ο μέσος όρος της Ευρώπης των 16, ήταν 44,8% και 46,2%, αντίστοιχα

Όσον αφορά τη σύνθεση των φορολογικών εσόδων, οι άμεσοι φόροι φθάνουν το 8% του ΑΕΠ το 2004 και 7,7% του ΑΕΠ το 2008, ενώ στην Ευρώπη των 16 ήταν 11,3% και 12,2%, ενώ οι έμμεσοι φόροι στην Ελλάδα ήταν 11,6% του ΑΕΠ το 2004 και 12,3% του ΑΕΠ το 2008 και στην Ευρώπη των 16 ήταν 13,2% και 13%, αντίστοιχα.

Έτσι οι έμμεσοι φόροι στην Ελλάδα ως ποσοστό του συνόλου των άμεσων και έμμεσων φόρων από 59,2% το 2004, αυξήθηκαν σε 61,5%, ενώ στην Ευρώπη των 16 μειώθηκαν από 53,9% το 2004 σε 51,6% το 2008.

Άμεσοι - Έμμεσοι φόροι (%ΑΕΠ), 2008

Πηγή: Eurostat.

Επίσης, αξίζει να αναφερθεί ότι η πραγματική φορολογική επιβάρυνση των επιχειρηματικών κερδών και των εισοδημάτων από κεφάλαιο στην Ελλάδα, το 2000

ήταν 19,9%, ενώ το 2006 μειώθηκε στο 15,9%. Αντίθετα, η πραγματική φορολογική επιβάρυνση της εργασίας το 2000 ανερχόταν σε 34,5% και το 2006 αυξήθηκε σε 35,1%. Διαπιστώνεται δηλαδή ότι η πραγματική φορολογική επιβάρυνση της εργασίας στην Ελλάδα αντιστοιχεί στο μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ η πραγματική φορολογική επιβάρυνση για τα επιχειρηματικά κέρδη και των εισοδημάτων από κεφάλαιο ανέρχεται στο μισό του μέσου ευρωπαϊκού όρου.

Αν συνυπολογίσει κανείς στις στρεβλώσεις του φορολογικού συστήματος που σε καμία περίπτωση δεν επιβεβαιώνει τον αναπτυξιακό και αναδιανεμητικό χαρακτήρα που απαιτείται να έχει, το γεγονός ότι όπως προκύπτει από τα στοιχεία της Γενικής Γραμματείας Πληροφοριακών Συστημάτων, το 2008, στην άμεση φορολογία φυσικών προσώπων, οι φόροι που καλούνται να καταβάλλουν οι μισθωτοί και συνταξιούχοι αντιπροσωπεύουν το 73,77% του συνόλου των φόρων, ενώ μόλις το 26,23% καταβάλλεται από τα υπόλοιπα φυσικά πρόσωπα, αντιλαμβάνεται κανείς το μέγεθος της ανισοκατανομής των φορολογικών βαρών αλλά και της εκτεταμένης φοροδιαφυγής που περιορίζει δραστικά τα φορολογικά έσοδα του κράτους.

Με βάση λοιπόν, αυτά τα σοβαρά δημοσιονομικά, κοινωνικοοικονομικά και παραγωγικά προβλήματα τα οποία έχουν δημιουργήσει στην ελληνική οικονομία οι εφαρμοζόμενες πολιτικές, η λύση δεν μπορεί να είναι τα μέτρα λιτότητας και αυστηρής δημοσιονομικής πειθαρχίας που οδηγούν στη παράταση των συνθηκών οικονομικής κρίσης και ύφεσης της ελληνικής οικονομίας, αποδομούν το σύστημα κοινωνικής προστασίας, οδηγούν σε κραχ την αγορά εργασίας με την εκτίναξη της ανεργίας και της εργασιακής ανασφάλειας.

Αντίθετα, απαιτείται ριζικός επανασχεδιασμός των οικονομικών και κοινωνικών πολιτικών που θα οδηγούν στην καινοτομική, παραγωγική και αειφόρο ανάπτυξη, με την ενίσχυση της ζήτησης, των δημόσιων και ιδιωτικών επενδύσεων, την αναδιανομή του εισοδήματος και την ενίσχυση του κοινωνικού κράτους.

3.3 Το καθοριστικό εξάμηνο

Ας δούμε όμως πιο αναλυτικά το πως εξελίχθηκαν τα πράγματα στην ελληνική οικονομία, στην πιο κρίσιμη ίσως περίοδο για την χώρα μας.

3.3.1. Δεκέμβριος 2009

Στις 8 Δεκεμβρίου 2009 ο οίκος αξιολόγησης Fitch προχώρησε σε υποβάθμιση της πιστοληπτικής αξιολόγησης της Ελλάδας σε «BBB+» από «A-» προηγουμένως, ενώ οχτώ ημέρες μετά, η Standard & Poor's μείωσε επίσης στο ίδιο επίπεδο την αξιολόγησή της για την Ελλάδα, επισημαίνοντας ότι τα μέτρα που ανακοίνωσε η ελληνική κυβέρνηση είναι απίθανο, από μόνα τους, να οδηγήσουν σε μία βιώσιμη μείωση της επιβάρυνσης από το δημόσιο χρέος. Είναι χαρακτηριστικό ότι μία ημέρα μετά τις ανακοινώσεις τα spread των ελληνικών δεκαετών ομολόγων αυξήθηκαν κατά 25 και 22 μονάδες βάσης μετά την πρώτη και τη δεύτερη ανακοίνωση των δύο οίκων αντίστοιχα. Επίσης, επιβεβαίωσαν ότι η αξιολόγηση παρέμεινε σε καθεστώς πιστοληπτικής επιτήρησης (Credit Watch) με πιθανές αρνητικές συνέπειες. Τόνισαν ότι οι προσπάθειες της κυβέρνησης για την αναμόρφωση των δημόσιων οικονομικών αντιμετώπιζαν εγχώρια εμπόδια που ενδεχομένως να απαιτούσαν σημαντικές προσπάθειες για σειρά ετών προκειμένου να ξεπεραστούν. Λόγω της ανοδικής αναθεώρησης των προβλέψεων για το γενικό χρέος της ελληνικής κυβέρνησης και τα επίπεδα του ελλείμματος –και το εκτιμώμενο κόστος για την εξυπηρέτηση των εν λόγω υποχρεώσεων- οι οίκοι αξιολόγησης προέβλεπαν περαιτέρω μείωση της δημοσιονομικής ευελιξίας της Ελλάδας σε μεγαλύτερο βαθμό από ότι αρχικά είχε εκτιμηθεί.

Στις 22 Δεκεμβρίου ο οίκος Moody's αποτέλεσε τον τρίτο μεγάλο οίκο αξιολόγησης που προέβη σε υποβάθμιση της ελληνικής οικονομίας κατά μία όμως βαθμίδα, από A1 σε A2. Η ήπια –όπως χαρακτηρίστηκε- αυτή υποβάθμιση, η οποία μάλιστα ήταν δύο επίπεδα πάνω από τις αξιολογήσεις των δύο άλλων οίκων, σήμαινε ότι τα ελληνικά ομόλογα θα γίνονταν αποδεκτά από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα. Μετά την εξέλιξη αυτή ο γενικός δείκτης του Χρηματιστηρίου Αθηνών σημείωσε αύξηση που ξεπέρασε ακόμα και το 4%, ενώ μείωση παρατηρήθηκε και στα spread των ελληνικών ομολόγων σε σχέση με τα γερμανικά κατά 8 μονάδες βάσης. Η διαβάθμιση A2 εξισορροπούσε αφενός τον πολύ περιορισμένο κίνδυνο ρευστότητας που αντιμετώπιζε η ελληνική κυβέρνηση βραχυπρόθεσμα και αφετέρου τους μεσοπρόθεσμους και μακροπρόθεσμους κινδύνους φερεγγυότητας.

3.3.2. Ιανουάριος 2010

Στις 14 Ιανουαρίου, ο Έλληνας υπουργός Οικονομικών παρουσίασε στο υπουργικό συμβούλιο το πρόγραμμα σταθερότητας και ανάπτυξης (ΠΣΑ), το οποίο θα αποστέλλοταν προς έγκριση στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Σύμφωνα μάλιστα με αυτό προβλεπόταν επιστροφή σε θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης για την ελληνική οικονομία από το 2011. Το ΠΣΑ προέβλεπε αρνητικό ρυθμό ανάπτυξης κατά 0,3% το 2010 και άνοδο του ΑΕΠ κατά 1,5% το 2011, 1,9% το 2012 και 2,5% το 2013. Το δημοσιονομικό έλλειμμα θα μειωνόταν από το 12,7% του ΑΕΠ το 2009, σε 8,7% του ΑΕΠ το 2010 και θα περιοριζόταν περαιτέρω σε 5,6% του ΑΕΠ το 2011, 2,8% του ΑΕΠ το 2012 και σε 2% του ΑΕΠ το 2013. Η επίτευξη της δημοσιονομικής προσαρμογής και η μείωση του ελλείμματος κατά 4 μονάδες του ΑΕΠ το 2010 θα προέρχονταν, σύμφωνα με την εισήγηση του υπουργού Οικονομικών, από την αύξηση των εσόδων και τη μείωση των δαπανών.

Πέντε μέρες μετά, η έκδοση εντόκων γραμματίων, τρίμηνης διάρκειας, ενόψει της έκδοσης των ομολογιακών δανείων προκάλεσε έντονο προβληματισμό. Ο λόγος ήταν ότι το επιτόκιο της έκδοσης διαμορφώθηκε σε 1,67%, πέντε φορές μεγαλύτερο σε σχέση με το τελευταίο αντίστοιχο (0,35%). Μάλιστα, για πρώτη φορά, μετά από πολύ καιρό, το επιτόκιο των τρίμηνων εντόκων γραμματίων διαμορφώθηκε υψηλότερα κι από αυτό των εξάμηνων. Άμεσο αποτέλεσμα της εξέλιξης αυτής ήταν η αύξηση των spreadstων ελληνικών ομολόγων σε σχέση με τα γερμανικά κατά 19,9 μονάδες βάσης.

Στις 25 Ιανουαρίου, παρατηρήθηκε υπερκάλυψη προσφορών για το πενταετές ελληνικό ομόλογο, αφού οι προσφορές ξεπερνούσαν τα 25 δισεκατομμύρια ευρώ. Το ποσό αυτό αποτελούσε πέντε φορές υψηλότερο κεφάλαιο από εκείνο στο οποίο στόχευε η ελληνική κυβέρνηση (στόχος ήταν 5 δισεκατομμύρια ευρώ). Αποτέλεσμα αυτής της υπερκάλυψης ήταν το ελληνικό δημόσιο να αντλήσει τελικά 8 δισεκατομμύρια ευρώ, ενώ η τιμολόγηση της νέας έκδοσης έφθασε στο χαμηλότερο όριο του αναμενόμενου εύρους για τη συγκεκριμένη έκδοση, κοντά στο 6,2%.

Στις 27 και 28 Ιανουαρίου, ξένα δημοσιεύματα ανέφεραν ότι η Ελλάδα πούλαγε χρέος ύψους 25 δισεκατομμυρίων ευρώ στην Κίνα και ότι η Γερμανία και η Γαλλία είχαν αρχίσει να επεξεργάζονται σχέδια για τη διάσωση της Ελλάδας (κάτι το οποίο οι δύο χώρες διέψευδαν). Τα δημοσιεύματα αυτά επανέφεραν τις φήμες

σχετικά με τη χρεοκοπία της Ελλάδας. Ο υπουργός Οικονομικών διέψευσε επίσης τα σενάρια αυτά τονίζοντας ότι η Ελλάδα δε διαθέτει «εναλλακτικό σχέδιο» για την περίπτωση που το πρόγραμμα σταθερότητας και ανάπτυξης δεν απέφερε τα προσδοκώμενα αποτελέσματα στη μείωση του δημοσιονομικού ελλείμματος και την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης των επενδυτών. Η ανοδική πορεία των spreadτων ελληνικών ομολόγων έναντι των γερμανικών συνεχίστηκε φτάνοντας περίπου τις 300 μονάδες βάσης.

3.3.3. Φεβρουάριος 2010

Στις 3 Φεβρουαρίου, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε το πρόγραμμα σταθερότητας και ανάπτυξης της Ελλάδας, καθώς συμφώνησε με τους φιλόδοξους δημοσιονομικούς στόχους που θέτει αλλά και με τα δημοσιονομικά μέτρα και τις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις που περιλαμβάνει, ενώ την προηγούμενη μέρα ο πρωθυπουργός είχε ανακοινώσει το πρώτο πακέτο έκτακτων μέτρων. Ο πρόεδρος της Επιτροπής, κ.Μπαρόζο, δήλωνε:«η Κομισιόν έχει επεξεργαστεί το σχέδιο. Η προβλεπόμενη διόρθωση του ελλείμματος είναι εφικτή, αλλά υπόκειται σε κινδύνους. Εφόσον οι κίνδυνοι αυτοί δεν υλοποιηθούν, λόγω της έγκαιρης εφαρμογής των διορθωτικών μέτρων, το έλλειμμα όντως θα μειωθεί. Πιστεύουμε ότι αυτό θα γίνει. Η ελληνική κυβέρνηση είναι αποφασισμένη να λάβει τέτοια μέτρα. Μία επιτυχημένη διόρθωση του υπερβολικού ελλείμματος δεν είναι σημαντική μόνο για την Ελλάδα, αλλά και για το σύνολο της Ευρωπαϊκής Ένωσης». Η αποδοχή του πακέτου σταθερότητας και ανάπτυξης από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή επηρέασε την εξέλιξη των spreadτων ελληνικών δεκαετών ομολόγων έναντι των γερμανικών τα οποία αυξήθηκαν επιπλέον κατά 41 περίπου μονάδες βάσης, φτάνοντας τις 396 μονάδες την ημέρα της αποδοχής του πακέτου σταθερότητας και ανάπτυξης.

Στις 10 Φεβρουαρίου, πραγματοποιήθηκε έκτακτη τηλεδιάσκεψη των υπουργών οικονομικών της Ε.Ε (Ecofin) με σκοπό να καταλήξουν στο σχέδιο που θα παρουσιαζόταν στη σύνοδο κορυφής. Οι υπουργοί Οικονομικών της Ευρωζώνης δεν κατέληξαν σε κάποιο σαφές σχέδιο διάσωσης, ωστόσο, συμφώνησαν ότι οι χώρες τους θα λάμβαναν «αποφασιστική και συντονισμένη δράση» για τη στήριξη της Ελλάδας, η οποία θα αποτελούσε αντικείμενο συζήτησης στη συνεδρίαση της Ecofin(πέντε μέρες αργότερα), αντλώντας τεχνογνωσία από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, αλλά όχι κεφάλαια, καθώς και ότι το πακέτο στήριξης θα εξαρτιόταν από τη

δέσμευση της Ελλάδας να λάβει επιπρόσθετα μέτρα για την αντιμετώπιση των δημοσιονομικών προβλημάτων της. Στις 16 Φεβρουαρίου ολοκληρώθηκε η συνεδρίαση του Ecofin, χωρίς όμως να υπάρξει κάποια εξέλιξη για το σχέδιο διάσωσης.

Στις 23 Φεβρουαρίου, ο οίκος αξιολόγησης Fitch, προχώρησε σε υποβάθμιση των τεσσάρων μεγαλύτερων ελληνικών τραπεζών. Ο Fitch υποβάθμισε την αξιολόγηση της για τη μακροπρόθεσμη πιστοληπτική ικανότητα της Εθνικής Τράπεζας, της AlphaBank, της EFG Eurobank και της τράπεζας Πειραιώς από «BBB+» σε «BBB», με αρνητικές προοπτικές. Σύμφωνα με τον οίκο Fitch, η ήδη αποδυναμωμένη ποιότητα κεφαλαίων και η κερδοφορία των τραπεζών αναμενόταν να βρεθούν υπό μεγάλη πίεση λόγω των σημαντικών δημοσιονομικών προσαρμογών που αναμενόταν στην Ελλάδα. Η κερδοφορία των τραπεζών αναμενόταν να επηρεαστεί από το υψηλότερο κόστος χρηματοδότησης, καθώς οι αγορές θεωρούσαν ότι οι κίνδυνοι γύρω από το ελληνικό χρέος είχαν αυξηθεί. Μετά την υποβάθμιση αυτή, το spread του δεκαετούς ελληνικού ομολόγου έναντι του αντίστοιχου γερμανικού διευρύνθηκε καθώς από τις 304,9 μονάδες βάσης, διαμορφώθηκε στις 320,4 μονάδες βάσης μετά την ανακοίνωση της υποβάθμισης. Δύο μέρες αργότερα, νέα άνοδο των spreads προκάλεσε η ανακοίνωση του οίκου Standard & Poor's ότι ίσως υποβάθμιζε επιπλέον μέχρι και δύο βαθμίδες την αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας της Ελλάδας. Η S&P έκανε αναφορά σε πτωτικούς κινδύνους για την ανάπτυξη που θα μπορούσαν να θέσουν σε κίνδυνο το πρόγραμμα σταθερότητας. Παρόμοια δήλωση έγινε και από τον οίκο Moody's, που επισήμανε ότι η όποια αλλαγή στην αξιολόγηση της Ελλάδας θα εξαρτιόταν από το αν η χώρα θα εφάρμοζε ομαλά τα μέτρα για τη δημοσιονομική εξυγίανση, σύμφωνα με τις δεσμεύσεις της.

3.3.4. Μάρτιος 2010

Στις 3 Μαρτίου η κυβέρνηση ανακοίνωσε δεύτερο πακέτο μέτρων με κύριο στόχο να εξευρεθούν 4,8 δισεκατομμύρια ευρώ (2% του ΑΕΠ) ώστε να μειωθεί το έλλειμμα. Την επόμενη μέρα, το υπουργείο Οικονομικών προχώρησε στην έκδοση νέων δεκαετών ομολόγων αντλώντας με αυτόν τον τρόπο 5 δισεκατομμύρια ευρώ. Η επιτυχής έκδοση των κρατικών ομολόγων δημιούργησε αισιοδοξία για την αντιμετώπιση των δημοσιονομικών προβλημάτων της χώρας και αποτέλεσε μια ένδειξη ότι το πακέτο των νέων μέτρων λιτότητας που ανακοίνωσε η ελληνική

κυβέρνηση την προηγούμενη μέρα θα είχε τα επιθυμητά αποτελέσματα. Άμεσο αποτέλεσμα ήταν η μείωση του spread των ελληνικών ομολόγων από 355,1 σε 326,1 μονάδες βάσης.

Στις 22 Μαρτίου, διάφορα σενάρια ήθελαν την Ελλάδα να προσφεύγει στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο για βοήθεια, η αγορά όμως είχε δείξει ότι δεν αντιμετώπιζε θετικά τη λύση αυτή. Αν η Ελλάδα δε λάμβανε βοήθεια και δεν κατάφερνε μέσω του δανεισμού να ρίξει τα spread των ελληνικών ομολόγων, τότε θα ήταν πολύ πιθανό να οδηγηθεί σε στάση πληρωμών. Μια τέτοια εξέλιξη πάντως θα είχε ολέθριες συνέπειες για το χρηματιστήριο και τα ομόλογα. Πάντως, το μοντέλο που θα υιοθετούνταν από την Ελλάδα, μετά τη Σύνοδο Κορυφής της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις 25 και 26 Μαρτίου, φαινόταν να αφορά συνδυαστική λύση, με την Ευρωπαϊκή Ένωση να συμμετέχει παρέχοντας εγγυήσεις και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο δάνειο και τεχνική υποστήριξη. Ωστόσο, ο υπουργός Οικονομικών δήλωνε αισιόδοξος για τις αποφάσεις της Συνόδου Κορυφής, ενώ είχε αρχίσει να απομακρύνεται -τουλάχιστον για εκείνη την στιγμή- το ενδεχόμενο της προσφυγής στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Παράλληλα, σύμφωνα με έκθεση του διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος, οι εξελίξεις των τελευταίων μηνών είχαν επιβεβαιώσει τις δυσοίωνες προβλέψεις και υπέσκαψαν την εμπιστοσύνη στο μέλλον της ελληνικής οικονομίας και κρίσιμη σημασία είχε η έγκαιρη προώθηση και εφαρμογή μέτρων διαρθρωτικής πολιτικής, καθώς η ελληνική οικονομία θα συρρικνωνόταν με ρυθμό 2% το έτος 2010. Στις 25 Μαρτίου, η Σύνοδος Κορυφής της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατέληξε στο μηχανισμό στήριξης και ο πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας ανακοίνωσε ότι η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα θα συνέχιζε να δανείζει τις ελληνικές τράπεζες και μετά το 2010, με το ίδιο ελαστικό καθεστώς. Επιπλέον, με δήλωση των εταίρων, αν η Ελλάδα αδυνατούσε να βρει χρήματα στην αγορά (έστω και με υψηλό κόστος), τότε τα κράτη-μέλη, από κοινού με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο θα χρηματοδοτούσαν το ελληνικό δημόσιο, αλλά με τα επιτόκια της αγοράς χωρίς «έκπτωση». Τα spread των ελληνικών δεκαετών ομολόγων έναντι των γερμανικών διαμορφώθηκαν στις 314 περίπου μονάδες βάσης την επόμενη μέρα.

Στις 29 Μαρτίου, το ελληνικό δημόσιο άντλησε 5 δισεκατομμύρια ευρώ από τη δημοπρασία επταετών ομολόγων με επιτόκιο 6%. Συνολικά οι προσφορές έφθασαν τα 7 δισεκατομμύρια ευρώ, ενώ η δημοπρασία χαρακτηρίστηκε μέτρων επιδόσεων, ωστόσο ήταν ενθαρρυντικό το γεγονός ότι η Ελλάδα παρά τα προβλήματα

της οικονομίας κατάφερε και συγκέντρωσε αυτό το ποσό. Τα spreadσενισχύθηκαν από 313,7 σε 323,9 μονάδες βάσης.

3.3.5. Απρίλιος 2010

Στις 6 Απριλίου, διάφορα σενάρια ήθελαν την ελληνική κυβέρνηση να επαναδιαπραγματεύεται το μηχανισμό διάσωσης. Σύμφωνα με τα σενάρια αυτά, μετά τη Σύνοδο Κορυφής, ο Έλληνας πρωθυπουργός είχε λάβει πληροφορίες από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο για τα πιθανά μέτρα και τις μεταρρυθμίσεις που θα ζητούσε ως αντάλλαγμα για την οικονομική βοήθεια, με τα μέτρα να είναι σκληρά και πολύ πιθανό να προκαλούσαν κοινωνική και πολιτική αναταραχή. Πολλά μέλη του Υπουργικού Συμβουλίου εξέφρασαν την αντίθεσή τους στη συνεισφορά του ΔΝΤ, προτιμώντας έναν ευρωπαϊκό μηχανισμό στήριξης, χωρίς τη συμμετοχή του ΔΝΤ, ο οποίος θα ήταν ταχύτερος και θα ενεργοποιούταν άμεσα όταν η χώρα ζητούσε επίσημα την οικονομική βοήθεια. Η ελληνική κυβέρνηση διέψευσε τα σενάρια αυτά και το spreadτων ελληνικών ομολόγων σε σχέση με τα γερμανικά μειώθηκε από τις 328 μονάδες στις 313 περίπου μονάδες βάσης.

Στις 7 Απριλίου, επιβλήθηκαν με απόφαση της Τραπέζης της Ελλάδος (μετά από πολύ μεγάλη καθυστέρηση) νέοι κανόνες, περιοριστικού χαρακτήρα, στη δευτερογενή αγορά ομολόγων. Στην ουσία με το νέο κανονισμό όσοι θα προχωρούσαν σε ανοικτές πωλήσεις ομολόγων υποχρεούνται να αποδείξουν στο τέλος της διαπραγμάτευσης ότι διέθεταν στο χαρτοφυλάκιο τους αυτούς τους τίτλους. Στην αντίθετη περίπτωση οι συγκεκριμένοι επενδυτές θα υποχρεούνται να αγοράσουν τα ομόλογα αυτά μέσα από μία διαδικασία δημοπρασίας, η οποία όμως θα μπορούσε να διαμορφώσει τιμές οι οποίες να μην ήταν πλέον συμφέρουσες για τους ίδιους. Συγκεκριμένα, όπως ανέφερε η Επιτροπή Εποπτείας και Ελέγχου των βασικών διαπραγματευτών, επειδή παρατηρούνταν υπερβολικές χρεωστικές θέσεις σε πράξεις της ΗΔΑΤ «αποφασίσαμε από σήμερα και μέχρι νεωτέρας να τίθενται αυτομάτως σε δημοπρασία όλες οι πράξεις της ΗΔΑΤ με χρεωστικό υπόλοιπο στο τέλος της ημέρας».

Στις 12 Απριλίου, μετά την ανακοίνωση των λεπτομερειών του μηχανισμού στήριξης, γινόταν σαφές ότι τουλάχιστον για τους επόμενους 12 μήνες δεν υπήρχε

κίνδυνος χρεοκοπίας για την Ελλάδα. Αυτή η εξέλιξη οδήγησε σε προσωρινή αποκλιμάκωση των spreads.

Στις 14 Απριλίου, η ελληνική κυβέρνηση άρχισε να δέχεται πιέσεις από τις αγορές ώστε να προχωρήσει στην ενεργοποίηση του μηχανισμού οικονομικής βοήθειας, θεωρώντας ότι η χρήση του μηχανισμού θα διασφάλιζε την εφαρμογή του προγράμματος μεταρρυθμίσεων που είχε ανακοινωθεί και θα μείωνε τα επιτόκια. Ο οίκος Fitchπου νωρίτερα (9 Απριλίου) είχε προχωρήσει σε νέα υποβάθμιση της ελληνικής οικονομίας κατά δύο βαθμίδες (από BBB+ σε BBB-), εκτίμησε ότι προκειμένου η Ελλάδα να μην αποτύχει στην αγορά, θα αναγκαζόταν να ζητήσει βοήθεια από την Ε.Ε μέσα σε μία ή δύο εβδομάδες. Ταυτόχρονα ο οίκος Standard&Poor's απειλούσε με νέα υποβάθμιση. Την επόμενη μέρα, με τις πιέσεις να συνεχίζονται, ο Έλληνας υπουργός Οικονομικών έστειλε επιστολή προς την Ε.Ε, την ΕΚΤ και το ΔΝΤ, ώστε να ξεκινήσουν οι διαπραγματεύσεις για τα μέτρα και την οικονομική βοήθεια. Η επιστολή αυτή θεωρήθηκε απαραίτητη προκειμένου να συμμετάσχει το ΔΝΤ στις διαβουλεύσεις οι οποίες θα διεζάγονταν με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και την ΕΚΤ. Τα spreadτων ελληνικών δεκαετών ομολόγων έναντι των γερμανικών έφτασαν την ημέρα αυτή τις 345,2 μονάδες, όμως από τότε και έπειτα, η άνοδός τους ήταν τρομακτική.

Στις 23 Απριλίου, μετά τις πιέσεις που οι αγορές δεν έπαψαν να ασκούν στην Ελλάδα αλλά και μετά την αναθεώρηση του ελλείμματος στο 13,7% του ΑΕΠ, ο Έλληνας πρωθυπουργός κατέθεσε και επίσημα αίτημα για ενεργοποίηση του μηχανισμού στήριξης της ελληνικής οικονομίας από την Ευρωπαϊκή Ένωση και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Τα spreadτων ελληνικών ομολόγων έναντι των αντίστοιχων γερμανικών έφτασαν τις 559,5 μονάδες βάσης.

3.3.6.Μάιος 2010

Στις 9 Μαΐου, οι 27 υπουργοί Οικονομικών της Ε.Ε που συνεδρίαζαν εκτάκτως στις Βρυξέλλες, συμφώνησαν στη δημιουργία ενός ευρωπαϊκού μηχανισμού στήριξης με τη συμμετοχή του ΔΝΤ, ο οποίος θα μπορούσε να διαθέσει έως και 720 δισεκατομμύρια ευρώ στις χώρες της Ευρωζώνης που απειλούνταν με χρεοκοπία. Ειδικότερα, ο ευρωπαϊκός μηχανισμός στήριξης θα διέθετε 60 δισεκατομμύρια ευρώ μέσω δανείων από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και 440

δισεκατομμύρια ευρώ μέσω δανείων από τα κράτη μέλη του ευρώ. Παράλληλα, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο θα συμμετείχε στο μηχανισμό με ποσό που θα μπορούσε να φτάσει τα 250 δισεκατομμύρια ευρώ. Οι εξελίξεις αυτές, σηματοδοτούν την έναρξη μιας τέταρτης φάσης στο χρονικό της εξέλιξης της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης. Είναι χαρακτηριστικό πάντως ότι μια ημέρα πριν το συνέδριο του Εοσίπκαι της ανακοίνωσης της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, τα spreadτων ελληνικών ομολόγων έναντι των αντίστοιχων γερμανικών, διαμορφωνόταν στο ιστορικό υψηλό των 965,2 μονάδων βάσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΟΙ ΜΙΣΘΟΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΝΩΣΗ

4.1. Διεθνείς συγκρίσεις μισθών

Από τα στοιχεία που προκύπτουν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 2009 η Ελλάδα για ακόμα μια χρονιά καταλαμβάνει μια από τις τελευταίες θέσεις στην κατάταξη των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσον αφορά τις μικτές αποδοχές σε ευρώ.

Οι μέσες αποδοχές στην Ελλάδα έφταναν τις 28.548 ευρώ, ποσό αρκετά μικρότερο από τις 39.562 ευρώ που είναι ο μέσος όρος στα προηγμένα κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 15. Από αυτά τα κράτη μόνο τρεις χώρες είχαν μικρότερες αποδοχές έναντι της Ελλάδας. Η Πορτογαλία, η Κύπρος και η Σλοβενία.

4.2. Οι κατώτατοι μισθοί στην Ελλάδα και στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Στην Ευρώπη το στοιχείο του κατώτατου μισθού δεν υπήρχε σε όλα τα κράτη από παλιά.. Στα περισσότερα κράτη ο κατώτατος μισθός θεσπίστηκε στις αρχές της δεκαετίας του 1990 αλλά υπάρχουν και περιπτώσεις όπου ο κατώτατος μισθός θεσπίστηκε πολύ αργότερα όπως το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ιρλανδία όπου ο κατώτατος μισθός θεσπίστηκε το 1999 και το 2000 αντίστοιχα. Σε όλα τα κράτη ανεξαιρέτως η πορεία και η εξέλιξη των κατώτατων μισθών επηρεάζουν την πορεία και την εξέλιξη του συνόλου των μισθών.

Ο κατώτατος μισθός σε εθνικό επίπεδο υπάρχει σήμερα στα 20 από τα 27 κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Συγκεκριμένα ο κατώτατος μισθός έχει θεσμοθετηθεί σε εθνικό επίπεδο οφείλοντας να τον τηρούν οι συλλογικές διαπραγματεύσεις στα διάφορα ειδικότερα επίπεδα (κλαδικό, επιχειρησιακό), ισχύει σε εννέα από τα 15 παλιά κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Βέλγιο, Ελλάδα, Ισπανία, Γαλλία, Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Πορτογαλία Ιρλανδία και Ηνωμένο Βασίλειο). Το ύψος του, είτε ορίζεται από την κυβέρνηση στην βάση των προτάσεων των κοινωνικών συνομιλητών (Γαλλία, Ισπανία, Λουξεμβούργο, Ηνωμένο Βασίλειο

και Ιρλανδία), είτε προκύπτει από την διαπραγμάτευση μεταξύ των κοινωνικών συνομιλητών (Βέλγιο και Ελλάδα) και εφαρμόζεται συνήθως στο σύνολο των εργαζομένων της οικονομίας και σε όλα τα επαγγέλματα.

Ο κατώτατος μισθός σε εθνικό επίπεδο ισχύει επίσης και στα 11 από τα 12 νέα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Τσεχία, Εσθονία, Ουγγαρία, Λιθουανία, Λετονία, Μάλτα, Πολωνία, Σλοβενία, Σλοβακία, Βουλγαρία, Ρουμανία) και σχεδόν σε όλα ορίζεται από την κυβέρνηση είτε μονομερώς είτε στην βάση προτάσεων ή διαπραγματεύσεων μεταξύ κυβέρνησης και κοινωνικών συνομιλητών. Επίσης σε ορισμένες χώρες προβλέπεται αυτόματη αναπροσαρμογή του κατώτατου μισθού στην εξέλιξη των τιμών ή /και αυξήσεις, πράγμα που επιτρέπει την διατήρηση της αγοραστικής δύναμης των κατώτατων αποδοχών και την ενίσχυση τους.

Στις υπόλοιπες 7 χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Αυστρία, Γερμανία, Δανία, Σουηδία, Φιλανδία, Ιταλία και Κύπρο) δεν υπάρχει μεν κατώτατος μισθός σε εθνικό επίπεδο, υπάρχουν όμως κατώτατοι μισθοί που διαπραγματεύονται οι κοινωνικοί εταίροι σε κλαδικό επίπεδο. Στις χώρες αυτές υπάρχουν ισχυρές συνδικαλιστικές οργανώσεις και υπάρχει, μία προτίμηση για τους κλαδικούς κατώτατους μισθούς.

Ωστόσο σε χώρες όπως η Γερμανία, διεξάγεται συζήτηση κατά τα τελευταία έτη για την θέσπιση και κατώτατου μισθού σε εθνικό επίπεδο, δεδομένου ότι μετά την επανένωση των δύο Γερμανιών και γενικότερα την διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης παρατηρείται μεγαλύτερος κατακερματισμός στην αγορά εργασίας και έχει μειωθεί σημαντικά το ποσοστό των εργαζομένων που καλύπτεται από συλλογικές συμβάσεις. Στην Σουηδία, η απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου σχετικά με την υπόθεση «Laval» ανέδειξε τις αδυναμίες του υπάρχοντος μοντέλου συλλογικής διαπραγμάτευσης, στο οποίο δεν προβλέπεται κατώτατος μισθός σε εθνικό επίπεδο. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με τις αυξημένες μεταναστευτικές ροές από τις βαλτικές κυρίως χώρες θέτει υπό συζήτηση το θέμα θέσπισης ενός γενικευμένου κατώτατου μισθού. Παρόμοια συζήτηση γίνεται επίσης και στην Φιλανδία ανάμεσα στις συνδικαλιστικές οργανώσεις, με την Φιλανδική Συνομοσπονδία (SAK) να ζητά την θέσπιση κατώτατου μηνιαίου μισθού στα 1500€ μέσω συλλογικών διαπραγματεύσεων.

Στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης η σπουδαιότητα των κατώτατων μισθών έχει αυξηθεί και αποτελούν σε πολλές περιπτώσεις σημαντικό στοιχείο στην

διαμόρφωση των μισθών ειδικότερα στις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, ενώ παρατηρείται ότι από την αρχή της τρέχουσας δεκαετίας υπάρχει αύξηση των κατώτατων μισθών ως ποσοστό του μέσου μισθού.

Οι βασικοί λόγοι που εξηγούν το αυξανόμενο ενδιαφέρον για τους κατώτατους μισθούς την τελευταία δεκαετία στην Ευρώπη σχετίζονται με την νέα κατάσταση στην αγορά εργασίας στην οποία υπάρχει σημαντική αύξηση των άτυπων μορφών απασχόλησης που συνδέονται με περισσότερη επισφάλεια και λιγότερα δικαιώματα για τους εργαζόμενους, με την αύξηση του ποσοστού των χαμηλά αμειβόμενων και των φτωχών εργαζομένων για τους οποίους ο κατώτατος μισθός θα μπορούσε να θεωρηθεί ένα μέσο ώστε να υπάρχει ένα μισθολογικό κατώφλι για όλους τους εργαζόμενους.

Από την αρχή της τρέχουσας δεκαετίας, σχεδόν σε όλες τις χώρες όπου υπάρχει θεσμοθετημένος κατώτατος μισθός σε εθνικό επίπεδο παρατηρήθηκαν αυξήσεις του κατώτατου μισθού οι οποίες στόχευαν στην βελτίωση της αγοραστικής δύναμης των χαμηλόμισθων, επηρεάζοντας σε πολλές περιπτώσεις γενικά την εξέλιξη των μισθών. Ωστόσο η τάση αυτή φαίνεται να ανακόπτεται το 2008 λόγω της γρήγορης αύξησης των τιμών σε βασικά είδη κατανάλωσης. Αυτή η τάση σε πολλές χώρες δεν αντισταθμίστηκε από αντίστοιχες αυξήσεις στον κατώτατο μισθό. Στα πλαίσια της οικονομικής κρίσης ασκήθηκαν πιέσεις από την πλευρά των εργοδοτών για πάγωμα ή και μείωση των μισθών, επιδιώκοντας έτσι σε μερικές περιπτώσεις να συμψηφίσουν μέρος των ζημιών τους με την συμπίεση του κόστους εργασίας, και σε άλλες να αποφύγουν μείωση των περιθωρίων κέρδους με το να εκμεταλλεύονται την κατάσταση της κρίσης και να θέτουν το δίλλημα στους εργαζόμενους την απόλυση ή την αποδοχή μείωσης του μισθού.

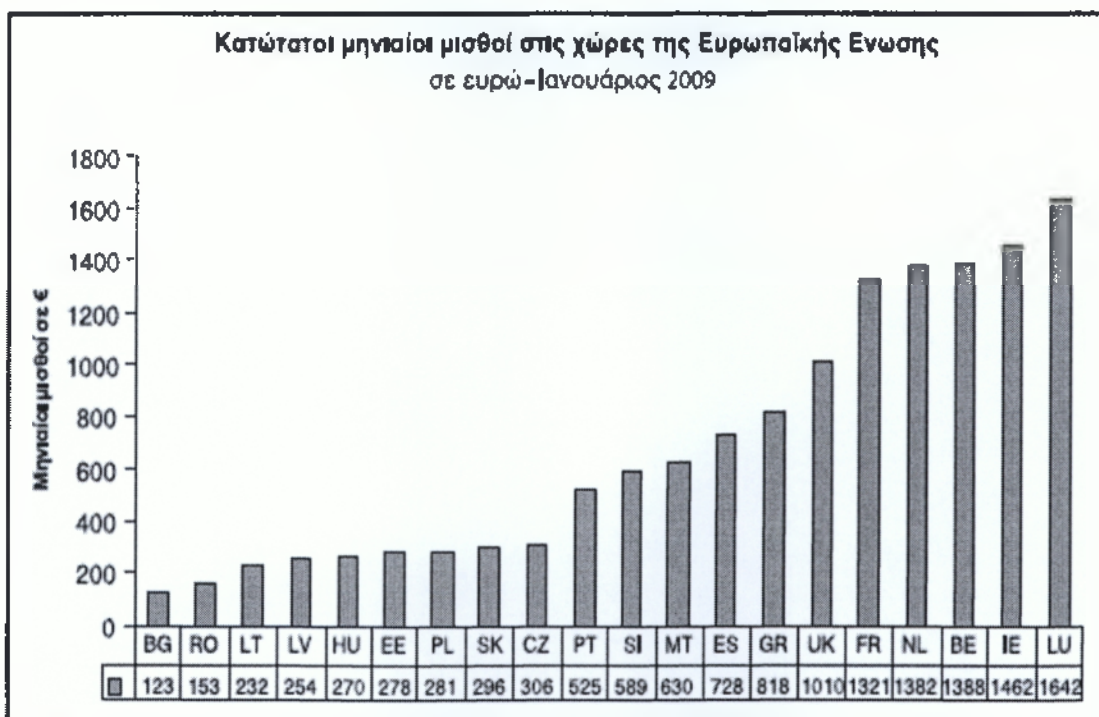
4.2.1. Επίπεδα κατώτατων μισθών στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης το 2009

Από τα στοιχεία της Eurostat που αφορούν συγκρίσεις ανάμεσα στις διάφορες χώρες, αναφέρονται στους κατώτατους μηνιαίους μισθούς των εργαζομένων με πλήρη απασχόληση τον Ιανουάριο του 2009. Πρόκειται για τους κατώτατους μηνιαίους μικτούς μισθούς, δηλαδή μισθούς πριν την αφαίρεση του φόρου εισοδήματος και των κοινωνικών εισφορών που καταβάλλουν οι εργαζόμενοι. Στα

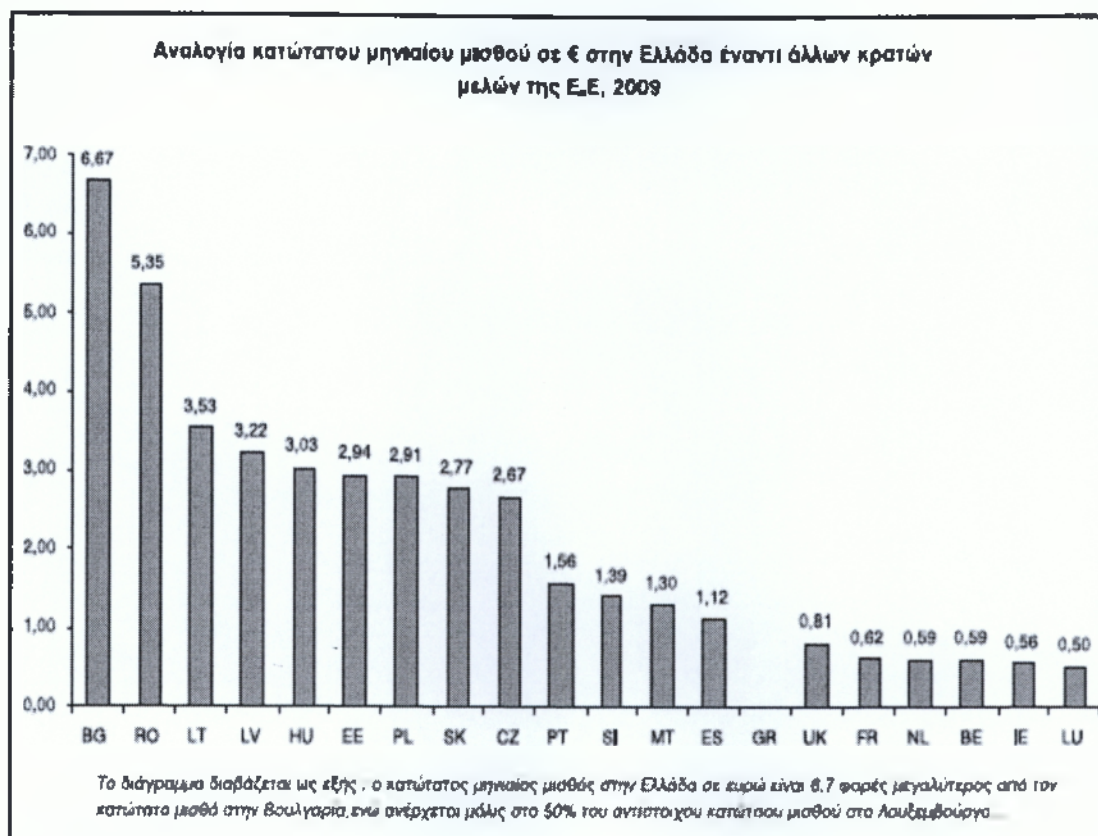
στοιχεία αυτά η Eurostat λαμβάνει υπόψη της περιπτώσεις, όπου ο μηνιαίος μισθός καταβάλλεται πάνω από 12 φορές ετησίως, όπως συμβαίνει στην Ισπανία, Πορτογαλία και Ελλάδα όπου ο μισθός καταβάλλεται 14 φορές το χρόνο.

Από την σύγκριση των κατώτατων μηνιαίων μισθών στο παρακάτω διάγραμμα προκύπτει ότι ο κατώτατος μισθός κυμαίνεται:

- μεταξύ 1.010 και 1.642 ευρώ σε χώρες όπως το Ηνωμένο Βασίλειο (UK), τη Γαλλία (FR), το Βέλγιο (BE), την Ολλανδία (NL), την Ιρλανδία (IE) και το Λουξεμβούργο (LU)
- μεταξύ 525 και 818 ευρώ σε χώρες όπως η Πορτογαλία (PT), η Ελλάδα (GR), η Ισπανία (ES), η Σλοβενία (SI) και η Μάλτα (MT)
- και μεταξύ 123 και 306 ευρώ στα υπόλοιπα νέα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

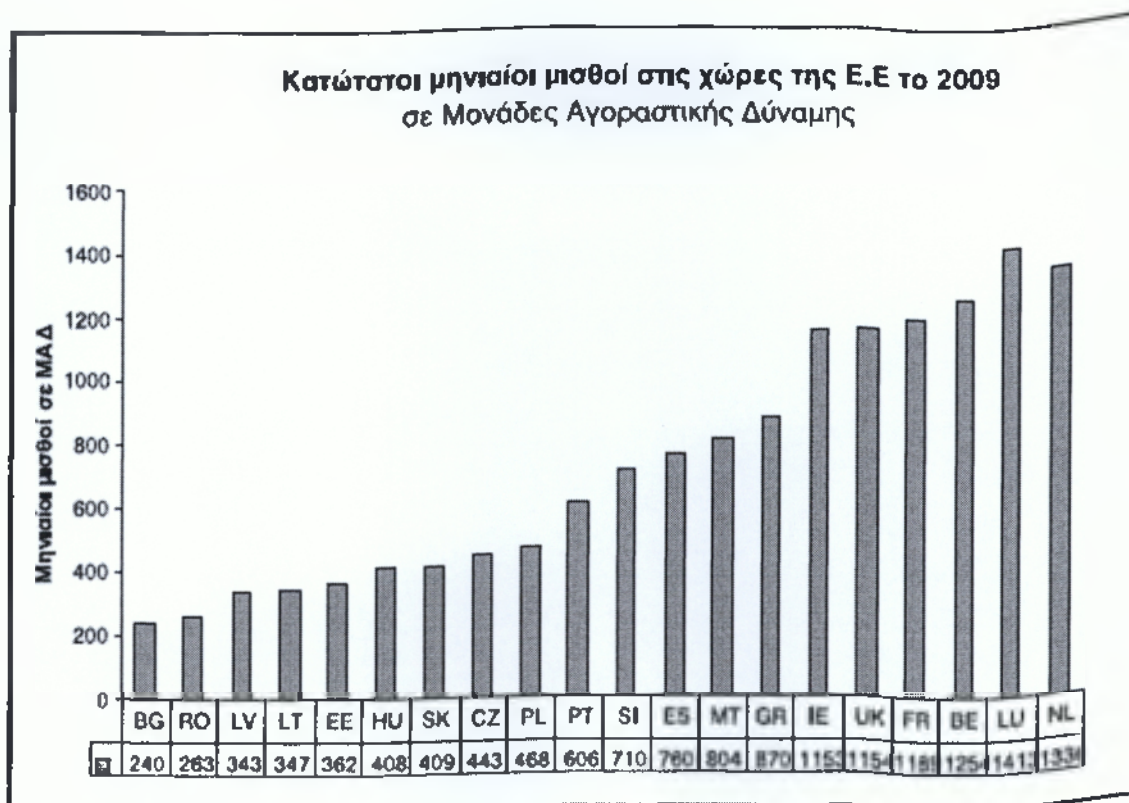
Πηγές: Eurostat, Data in focus 29/2009 και Ε.Γ.Σ.Σ.Ε (για την Ελλάδα).

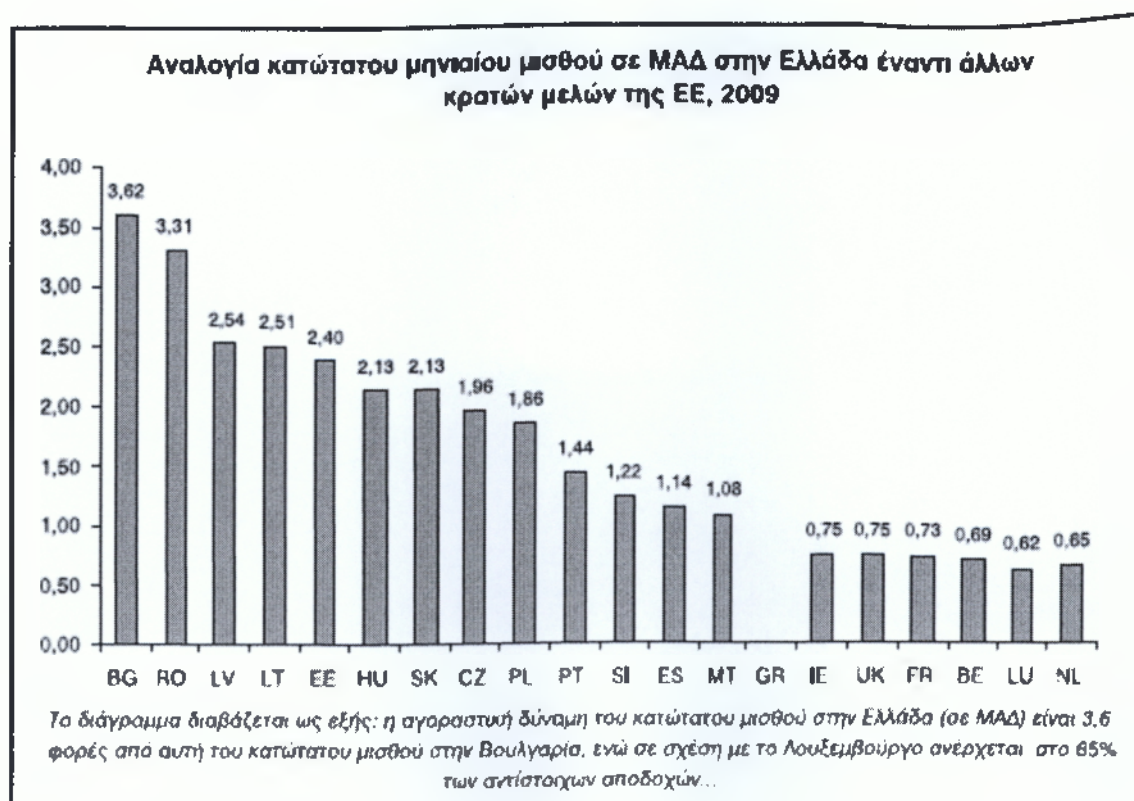
Πηγή: Eurostat.

Όπως βλέπουμε και στα παραπάνω διαγράμματα, ο κατώτατος μισθός στην Ελλάδα σε ευρώ είναι κατά πολύ μεγαλύτερος από τον αντίστοιχο μισθό που υπάρχει στα περισσότερα νέα κράτη μέλη της ΕΕ. Υστερεί όμως έναντι των κατώτατων μισθών των πλουσιότερων χωρών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ανέρχεται περίπου στο 60% του κατώτατου μισθού αυτών των χωρών.

Στα πιο κάτω διαγράμματα η σύγκριση των μισθών γίνεται σε Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης όπου λαμβάνονται υπόψη και οι διαφορές των τιμών για το σύνολο των αγαθών και υπηρεσιών, έτσι ώστε να ναι συγκρίσιμα και αντιπροσωπευτικά μεταξύ τους. Σκοπός είναι να μην υπάρχουν διαφορές των τιμών στις δαπάνες της τελικής κατανάλωσης των νοικοκυριών. Άρα οι κατώτατοι μισθοί μετατρέπονται σε μια κοινή νομισματική μονάδα έτσι ώστε η αγοραστική τους δύναμη να είναι συγκρίσιμη.

Πηγή: Eurostat, και Ε.Γ.Σ.Σ.Ε (για την Ελλάδα).

Πηγή: Eurostat

Ανάμεσα στο διάγραμμα που δείχνει τους κατώτατους μηνιαίους μισθούς της ΕΕ σε ευρώ και το διάγραμμα που τους δείχνει τους κατώτατους μηνιαίους μισθούς σε Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης, βλέπουμε ότι η κατάταξη των χωρών παραμένει ίδια αλλά οι αποστάσεις των κατώτατων μηνιαίων μισθών είναι μικρότερες όταν τα στοιχεία εκφράζονται σε Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης. Επίσης βλέπουμε ότι η εφαρμογή των Μονάδων Αγοραστικής Δύναμης έχει ως αποτέλεσμα να αυξάνεται το επίπεδο του κατώτατου μισθού σε χώρες όπως η Πορτογαλία, η Ισπανία και η Ελλάδα, αντιθέτως μειώνεται στις πιο πλούσιες χώρες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Η ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ Η ΑΝΕΡΓΙΑ

5.1. Η απασχόληση και η ανεργία κατά το 2009

Το 2009, οι άνεργοι στην χώρα μας ανέρχονταν σε 442.000 άτομα. Το εργατικό δυναμικό εκείνης της περιόδου ανερχόταν σε 5,1 εκατομμύρια άτομα αντιστοιχούσε στο 65,8% του πληθυσμού εργάσιμης ηλικίας (15-64 ετών) ενώ η απασχόληση, η οποία ανερχόταν σε 4,53 εκατομμύρια άτομα αντιστοιχούσε στο 59,6% του πληθυσμού εργάσιμης ηλικίας. Είναι σημαντικό να αναφέρουμε πως δύο από τους τρεις άνεργους είναι γυναίκες, ενώ τα μεγαλύτερα ποσοστά ανεργίας εμφανίζονται στις ηλικίες 15-19 ετών και 55-64 ετών.

Το 2009 παρατηρείται μια ριζική αλλαγή στους δείκτες της ανεργίας στην χώρα μας. Και αυτό γιατί ενώ το ποσοστό της ανεργίας μειωνόταν για εννέα συνεχόμενα χρόνια φτάνοντας στο 7,6% το 2008 από 12% το 2000, το 2009 αυξήθηκε δραματικά ανεβαίνοντας στο 9,4%, ενώ στην Ευρωπαϊκή Ένωση η αντίστοιχη αύξηση ήταν από 7,1% σε 8,9%.

Η μείωση της ανεργίας στην διάρκεια των ετών 2000-2008 προήλθε κυρίως από την μείωση του αριθμού των ανέργων μικρής ηλικίας 15-29 ετών. Αντίθετα, το 2009 κινήθηκε στην ακριβώς αντίθετη κατεύθυνση καθώς τα άτομα που επλήγησαν περισσότερο ήταν αυτών των ηλικιών.

Η επιδείνωση της κατάστασης το 2009 προήλθε από την μείωση της απασχόλησης κατά 1,2%. Οι μεταβολές του αριθμού των εργαζομένων στην Ελλάδα από το 1992 μέχρι το 2008 αυξάνονταν συνεχώς που είχε ως αποτέλεσμα το σύνολό τους να αυξηθεί συνολικά αυτή την περίοδο στο 20%. Ενώ δηλαδή ο αριθμός των εργαζομένων το 1991 έφτανε τα 3,63 εκατομμύρια άτομα, το 2008 είχε ανέβει στον αριθμό των 4,58 εκατομμυρίων ατόμων. Η ελληνική οικονομία δηλαδή, σε διάστημα 17 ετών δημιούργησε κάτι λιγότερο από 1 εκατομμύριο θέσεις εργασίας. Οι ρυθμοί αύξησης της απασχόλησης μειώθηκαν σταδιακά μετά τους Ολυμπιακούς αγώνες του 2004 αλλά παρέμειναν σε θετική τροχιά μέχρι το 2008. Αντίθετα, σύμφωνα με

έρευνες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής την τριετία 2009-2011 θα έχουν χαθεί συνολικά 175 χιλιάδες θέσεις εργασίας και ο αριθμός των εργαζομένων θα υποχωρήσει στα επίπεδα του 2006.

Σε ολόκληρη την διάρκεια του 2009 ο αριθμός των ατόμων που έχαναν την εργασία τους και οδηγούνταν στην ανεργία αυξανόταν συνεχώς. Αυτοί που επλήγησαν περισσότερο ήταν και πάλι οι άνδρες, ενώ παρατηρείται σημαντική αύξηση των ανέργων στις κυρίως παραγωγικές ομάδες των 30-44 ετών και των 45-64 ετών. Αποτέλεσμα αυτών των μεταβολών είναι η συνεχής αύξηση των ποσοστών ανεργίας σε όλες τις ηλικιακές ομάδες, σε άνδρες και γυναίκες στο σύνολο του 2009 όπως παρουσιάζεται στον ακόλουθο πίνακα.

Ομάδες ηλικιών και φύλο	Α' τρίμηνο 2008/2009	Β' τρίμηνο 2008/2009	Γ' τρίμηνο 2008/2009	Δ' τρίμηνο 2008/2009
Σύνολο	55,8	85,5	110,0	121,7
15-19	1,4	1,5	4,4	1,0
20-24	7,3	10,9	8,7	15,5
25-29	1,5	6,9	17,4	19,8
30-44	25,0	34,8	40,3	47,5
45-64	20,5	31,4	39,5	37,6
65 +	0,0	0,0	-0,3	0,2
ΑΝΔΡΕΣ	35,6	48,2	56,8	67,9
15-19	-0,6	0,7	2,4	1,4
20-24	4,0	4,1	0,1	3,1
25-29	3,3	7,8	10,2	8,7
30-44	13,5	18,0	21,0	29,8
45-64	15,6	17,7	23,3	24,8
65 +	-0,1	-0,2	-0,3	0,1
ΓΥΝΑΙΚΕΣ	20,1	37,3	53,2	53,9
15-19	2,0	0,8	2,0	-0,5
20-24	3,3	6,8	8,6	12,4
25-29	-1,8	-0,9	7,1	11,1
30-44	11,6	16,8	19,3	17,8
45-64	4,9	13,5	16,2	12,8
65 +	0,2	0,2	0,0	0,2

Πηγή: Γ.Γ. ΕΛ.ΣΤΑΤ. ΕΕΔ 2008, 2009.

Είναι σημαντικό να σημειώσουμε τις μεταβολές των ανέργων σε κάθε μια από τις περιφέρειες της χώρας, όπου όπως θα παρατηρήσουμε στον ακόλουθο πίνακα η αύξηση των ποσοστών της ανεργίας αφορά όλες σχεδόν τις περιφέρειες, με την μεγαλύτερη αύξηση της ανεργίας να παρατηρείται στις περιφέρειες της Αττικής και της Κεντρικής Μακεδονίας. Σε δύο μόνο περιφέρειες αυτών της Δυτικής Μακεδονίας και της Δυτικής Ελλάδας παρατηρείται μείωση του αριθμού των ανέργων κατά τα δύο τελευταία τρίμηνα του 2009. Αποτέλεσμα των μεταβολών που θα παρατηρήσουμε στον πίνακα που ακολουθεί είναι το μέσο ποσοστό της ανεργίας των περιφερειών κατά το 2009 να είναι σαφώς μεγαλύτερο έναντι του 2008 σε όλες τις περιφέρειες πλην της Δυτικής Μακεδονίας και της Δυτικής Ελλάδας όπου παρέμειναν στα ίδια επίπεδα με το 2008.

ΥΠΑ	Α' τρίμηνο 2008/2009	Β' τρίμηνο 2008/2009	Γ' τρίμηνο 2008/2009	Δ' τρίμηνο 2008/2009
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	55,8	85,5	110,0	121,7
Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	2,7	4,1	8,5	9,2
Κεντρική Μακεδονία	5,9	8,0	17,7	18,9
Δυτική Μακεδονία	3,1	0,4	-1,4	-0,8
Ήπειρος	2,6	3,1	1,6	2,7
Θεσσαλία	1,9	4,0	3,4	3,0
Ιόνια Νησιά	2,9	-0,6	0,9	2,7
Δυτική Ελλάδα	0,5	1,7	0,0	-2,7
Στερεά Ελλάδα	3,7	4,9	4,4	4,8
Αττική	18,9	42,0	59,2	64,8
Πελοπόννησος	0,7	1,3	2,5	4,3
Βόρειο Αιγαίο	1,1	1,7	1,4	0,7
Νότιο Αιγαίο	2,4	6,8	5,4	8,5
Κρήτη	9,0	8,0	6,2	5,8

Πηγή: Γ.Γ. ΕΛ ΣΤΑΤ. ΕΕΔ 2008, 2009

5.2. Οι μεταβολές της απασχόλησης σε σχέση με το 2008.

Σε σχέση με το 2008, η μείωση της απασχόλησης οφείλεται στην μείωση της απασχόλησης των ανδρών κατά 58.250 άτομα, καθώς η αύξηση της απασχόλησης των γυναικών κατά 8.040 άτομα δεν μπορούσε να ισορροπήσει την κατάσταση.

Παρατηρούμε δηλαδή πως κατά κύριο λόγο μειώνονται οι απασχολούμενοι άνδρες και γυναίκες μέχρι 29 ετών καθώς έχουμε 20.190 άνδρες και 14.450 γυναίκες που αντιστοιχεί στο 69% της συνολικής μεταβολής της απασχόλησης.

Η οικονομική κρίση πλήττει περισσότερο την μισθωτή εργασία με αποτέλεσμα για πρώτη φορά μετά το 1991 να χάνουν την δουλειά τους 52.280 μισθωτοί. Η μείωση της μισθωτής απασχόλησης οφείλεται στην μείωση των μόνιμα απασχολούμενων και στην ανάλογη αύξηση των απασχολούμενων προσωρινής διάρκειας. Συγκεκριμένα, η μόνιμη απασχόληση μειώθηκε κατά 2,46% και 64.680 άνδρες και γυναίκες, ενώ η προσωρινή απασχόληση αυξήθηκε κατά 3,6% και 12.400 άτομα. Πλέον κατά το 2009 με προσωρινή απασχόληση εργάζονται 354.885 άτομα και το ποσοστό αυτό αυξήθηκε στο 12,1% έναντι 11,5% το 2008. Στον παρακάτω πίνακα παρατηρούμαι τις αλλαγές στην απασχόληση που προέκυψαν το 2009 σε σχέση με το προηγούμενο έτος.

Θέση στην επιχείρηση	Β' τρίμηνο 2008	Β' τρίμηνο 2009	Β' τρίμηνο 2008- 2009	Β' τρίμηνο 2008- 2009 (%)
ΣΥΝΟΛΟ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ	4.582.127	4.531.915	-50.212	-1,1%
Αυτοαπασχολούμενος με προσωπικό	381.226	384.914	3.688	1,0%
Αυτοαπασχολούμενος χωρίς προσωπικό	957.632	961.212	3.580	0,4%
Βοηθός στην οικογενειακή επιχείρηση	268.873	263.673	-5.200	-1,9%
Μισθωτός (με μισθό ή ημερομίσθιο)	2.974.396	2.922.115	-52.281	-1,8%
Μόνιμη Απασχόληση	2.631.912	2.567.230	-64.682	-2,5%
Προσωρινή Απασχόληση	342.484	354.885	12.401	3,6%
% Προσωρινής Απασχόλησης	11,5	12,1		
	Β' τρίμηνο 2008	Β' τρίμηνο 2009	Β' τρίμηνο 2008- 2009	Β' τρίμηνο 2008- 2009 (%)
Νέοι Μισθωτοί 15-29 ετών	666.598	636.712	-29.886	-4,5%
Μόνιμη Απασχόληση	525.728	492.962	-32.766	-6,2%
Προσωρινή Απασχόληση	140.870	143.750	2.880	2,0%
% Προσωρινής Απασχόλησης	21,1	22,6		

Πηγή: Γ.Γ.Ε.Ι.ΣΤ.ΑΤ. ΕΕΔ 2008, 2009 Β' τριμήνου.

Η μόνιμη απασχόληση μειώνεται μόνο στους άνδρες κατά 66.845 άτομα ενώ αυξάνεται κατά 2.165 στις γυναίκες. Η αύξηση της προσωρινής απασχόλησης κατά 12.400 άτομα σε μεγαλύτερο βαθμό οφείλεται σε αύξηση των ανδρών (57% έναντι 43% των γυναικών).

Συνολικά στους νέους μέχρι 29 ετών καθώς και στις νέες γυναίκες η απασχόληση μειώνεται σε όλες τις κατηγορίες, με εξαίρεση αυτή των αυτοαπασχολούμενων, ενώ στους νέους άνδρες μειώνεται η απασχόληση σε όλες τις κατηγορίες.

Οι μεταβολές των νέων μισθωτών είναι παρόμοιες με τις μεταβολές της συνολικής μισθωτής απασχόλησης, αύξηση της προσωρινής απασχόλησης και μείωση της μόνιμης εργασίας κατά 2.880 και 35.765 άνδρες και γυναίκες αντίστοιχα. Το ποσοστό της προσωρινής απασχόλησης των νέων το 2009 αυξήθηκε κατά 1,5 μονάδα έναντι του 2008 και ανήλθε στο 22,6% από 21,1%.

Ο αριθμός των μερικώς απασχολούμενων ανέρχεται σε 272.440 άνδρες και γυναίκες. Το ποσοστό της ανήλθε στο 6,0% έναντι 5,5% του προηγούμενου έτους. Η αύξηση αυτή αναλογεί σε 22.380 άτομα η οποία σε συνδυασμό με την μείωση που επήλθε στην συνολική απασχόληση είχε ως αποτέλεσμα την μείωση των πλήρως απασχολούμενων κατά 72.590 άνδρες και γυναίκες.

Οι νέοι μερικώς απασχολούμενοι ανέρχονται σε 80.820 άνδρες και γυναίκες. Το ποσοστό της απασχόλησης ανήλθε στο 9,9% έναντι 7,9% του προηγούμενου έτους. Η αύξηση αυτή αναλογεί σε 13.325 άτομα η οποία σε συνδυασμό με την μείωση που επήλθε στην συνολική απασχόληση των νέων είχε ως αποτέλεσμα την μείωση των νέων με πλήρη απασχόληση κατά 47.960 νέους άνδρες και γυναίκες.

	Β' τρίμηνο 2008	Β' τρίμηνο 2009	Β' τρίμηνο 2008- 2009	Β' τρίμηνο 2008- 2009 (%)
ΣΥΝΟΛΟ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ	4.582.127	4.531.915	-50.212	-1,1%
ΠΛΗΡΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	4.332.065	4.259.475	-72.590	-1,7%
ΜΕΡΙΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	250.062	272.440	22.378	8,9%
% ΜΕΡΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	5,5	6,0		
ΝΕΟΙ 15-29 ετών	Β' τρίμηνο 2008	Β' τρίμηνο 2009	Β' τρίμηνο 2008- 2009	Β' τρίμηνο 2008- 2009 (%)
ΣΥΝΟΛΟ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ	852.378	817.740	-34.638	-4,1%
ΠΛΗΡΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	784.880	736.918	-47.962	-6,1%
ΜΕΡΙΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	67.498	80.822	13.324	19,7%
% ΜΕΡΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	7,9	9,9		

Πηγή: Γ.Γ. ΕΛ.ΣΤΑΤ. ΕΕΣ 2008, 2009 Β' τοιμήνου.

Η μείωση των πλήρως απασχολούμενων σε μεγάλο βαθμό (94% της μεταβολής) οφείλεται στην μεταβολή των ανδρών έναντι της αντίστοιχης μείωσης των γυναικών, ενώ στους νέους μέχρι 29 ετών η συμμετοχή των νέων ανδρών μειώνεται στο 61% της συνολικής μεταβολής αυτών.

Οι απασχολούμενοι με μερική απασχόληση αυξήθηκαν κατά 22.380 άνδρες και γυναίκες, ενώ πάνω από το ήμισυ της μεταβολής (12.390 και 55,5%) αναλογεί σε αύξηση των μερικώς απασχολούμενων γυναικών.

Οι νέοι άνδρες και γυναίκες που εργάζονται με μερική απασχόληση αυξήθηκαν έναντι του προηγούμενου έτους κατά 13.325 νέους, ενώ οι νέες γυναίκες συμμετέχουν στην εν λόγω μεταβολή λιγότερο από το 1/3 (30,6%). Στην αύξηση των νέων ανδρών οφείλεται πάνω από το 90% η αύξηση των μερικώς απασχολούμενων ανδρών, ενώ η αύξηση των μερικώς απασχολούμενων νέων γυναικών αντιστοιχεί το 1/3 της μεταβολής των μερικώς απασχολούμενων γυναικών.

Ένα ακόμη χαρακτηριστικό στη μερική απασχόληση, είναι η αύξηση της συμμετοχής όσων αναζητούσαν θέση πλήρους απασχόλησης αλλά δεν βρήκαν και αποδέχτηκαν τη θέση μερικής απασχόλησης. Αποτελούν το 47,6% των μερικώς απασχολούμενων έναντι 41,5% που αποτελούσαν το προηγούμενο έτος, η ποσοστιαία αύξησή τους ανέρχεται στο 25% και υπερβαίνει την αριθμητική αύξηση που επήλθε στην μερική απασχόληση (25.860 άνδρες και γυναίκες).

5.3.Ευρύτερος δημόσιος και Ιδιωτικός τομέας

Η απασχόληση στον ευρύτερο δημόσιο τομέα της οικονομίας όπου εργάζονται περίπου 1.005.000 άτομα, απασχόληση που αναλογεί στο 22,2% του συνόλου των απασχολούμενων και στο 34,4% του συνόλου των μισθωτών.Στον ευρύτερο δημόσιο τομέα απασχολείται το 11% του συνολικού αριθμού των μερικώς απασχολούμενων και το 28% των προσωρινά απασχολούμενων (30.410 και 99.670 άτομα αντίστοιχα).

Η μείωση που επήλθε στην απασχόληση της χώρας σε σχέση με το προηγούμενο χρόνο κατά 50.215 άτομα, οφείλεται κατά τα 2/3 στην μείωση του ιδιωτικού τομέα της οικονομίας (33.515 άτομα και 66,8%).

Τόσο στον ευρύτερο δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας, σε σχέση με την απασχόληση του προηγούμενου χρόνου, μειώνονται οι θέσεις πλήρους απασχόλησης και αυξάνονται αντίστοιχα οι θέσεις μερικής απασχόλησης.

Η μείωση της μισθωτής εργασίας στο σύνολο της οικονομίας κατά 58.280 άτομα, έναντι του 2008, οφείλεται επίσης κατά τα 2/3 στην μεταβολή που επήλθε στον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας (68%). Τόσο στον ευρύτερο δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας, σε σχέση με την μισθωτή απασχόληση του προηγούμενου χρόνου, μειώνονται οι θέσεις μόνιμης απασχόλησης ενώ αυξάνονται αντίστοιχα οι θέσεις προσωρινής απασχόλησης.

5.4.Τα βασικά χαρακτηριστικά και οι μεταβολές των ανέργων

Από τους 442.560 ανέργους το 40% περίπου είναι νέοι ηλικίας 15-29 ετών (175.330 νέοι). Το ποσοστό ανεργίας τους ανήλθε στο 17,7% έναντι 15,5% του προηγούμενου έτους, αύξηση που αντιστοιχεί σε 19.230 νέους και νέες.Την ίδια περίοδο οι άνεργοι άνω των 30 ετών αυξήθηκαν σημαντικά, κατά 66.190 άτομα ή ποσοστό 33%.

Από το σύνολο των ανέργων το 29,3% δηλαδή οι 127.750, είναι «Νέοι άνεργοι», δηλαδή εισέρχονται για πρώτη φορά στην αγορά εργασίας αναζητώντας απασχόληση, ενώ κατά το προηγούμενο έτος αναλογούσαν στο 1/3 των ανέργων

(135.600 άνεργοι). Σε σχέση με το προηγούμενο έτος οι «Νέοι άνεργοι» εμφανίζουν μείωση λόγω της μεταβολής των ανδρών.

Στους νέους μέχρι 29 ετών οι «Νέοι άνεργοι» αντιστοιχούν στο ήμισυ των ανέργων νέων (89.280 άτομα και 51%), έναντι 60,5% και 94.655 άτομα που αναλογούσαν κατά το προηγούμενο έτος.

Οι «παλαιοί» άνεργοι (όσοι δηλαδή έχουν εργαστεί στο παρελθόν), από τα 63,5% που αποτελούσαν το προηγούμενο έτος σήμερα αποτελούν στο 70,7% των ανέργων (312.815 άνεργοι), παρουσιάζοντας μία αύξηση της τάξεως του 38% περίπου (κατά 85.000 ανέργους).

Στους νέους μέχρι 29 ετών οι «παλαιοί» άνεργοι αντιστοιχούν στο 49% των ανέργων νέων (86.050 άτομα), έναντι 40,5% και 61.440 άτομα που αναλογούσαν κατά το προηγούμενο έτος. Σε σχέση με το προηγούμενο έτος οι «παλαιοί» άνεργοι ηλικίας μέχρι 29 ετών αυξήθηκαν κατά 24.610 ανέργους και ποσοστό 40%.

Οι μακροχρόνια άνεργοι (όσοι δηλαδή αναζητούν εργασία πάνω από 1 έτος, ανεξάρτητα αν είναι «νέοι» ή «παλαιοί»), αποτελούν το 43,0% των ανέργων έναντι 51,5% που αποτελούσαν το προηγούμενο έτος (190.095 έναντι 183.810). Η αύξηση των μακροχρόνια ανέργων προέρχεται από την μεταβολή των ανέργων άνω των 30 ετών. Οι μακροχρόνια άνεργοι νέοι σε σχέση με το προηγούμενο έτος μειώνονται κατά 5.125 νέους και αναλογούν πλέον στο 37% των νέων ανέργων σήμερα (86.050 μακροχρόνια νέοι άνεργοι), έναντι 44,5% του προηγούμενου έτους.

Όπως προκύπτει από τις παραπάνω μεταβολές των κατηγοριών των ανέργων, οι μεταβολές σε σχέση με το προηγούμενο έτος προέρχονται κυρίως από τις μεταβολές (αυξήσεις) των ανέργων που έχουν εργαστεί στο παρελθόν καθώς και όσων η διάρκεια ανεργίας είναι μικρότερη του ενός έτους.

Αν εξετάσουμε τον κύριο όγκο των ανέργων που έχουν εργαστεί στο παρελθόν διαπιστώνουμε ότι αυτοί προέρχονται κυρίως από τους κλάδους των Ξενοδοχείων και Εστιατορίων, την Μεταποίηση, του Εμπορίου και των Κατασκευών. Αθροιστικά οι άνεργοι στους κλάδους αυτούς ανέρχονται σε 176.100 και αποτελούν το 57% των ανέργων που έχουν εργαστεί στο παρελθόν (312.815 άνεργοι).

Σε σχέση με το προηγούμενο χρόνο οι ίδιοι κλάδοι, έχουν και την μεγαλύτερη αριθμητική μεταβολή (54.000 άνεργοι εκ των οποίων οι 21.000 προέρχονται από τον κλάδο των Κατασκευών).

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Αναμφισβήτητα η περίοδος 2008-2010 θα μείνει χαραγμένη στην ιστορία τόσο της Ελλάδας όσο και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ως περίοδος δύσκολων οικονομικών καταστάσεων, κοινωνικών αναταραχών, καθώς και σημαντικών αποφάσεων για την πορεία αρκετών κρατών.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση περνά μια από τις πιο δύσκολες και καθοριστικές καμπές στην ιστορία της. Βρίσκεται σε ένα σταυροδρόμι δύσκολων αποφάσεων οι οποίες θα κρίνουν την πορεία αρκετών κρατών της και των εκατομμυρίων πολιτών της.

Ελλάδα, Ισπανία, Ιταλία, Ιρλανδία, Πορτογαλία, Λετονία, Ρουμανία, Ουγγαρία είναι μερικά από τα κράτη που αντιμετωπίζουν δύσκολες καταστάσεις, βιώνουν στο πετσί τους την οικονομική κρίση και που καλούνται να αντιμετωπίσουν σκληρά οικονομικά μέτρα. Η συνταγή κοινή για όλα τα κράτη που βρίσκονται σε δύσκολη οικονομική κατάσταση. Περικοπές μισθών και συντάξεων, αύξηση φόρων, απολύσεις, σημαντικές περικοπές δαπανών είναι μερικά από τα δυσβάσταχτα μέτρα.

Ένα από τα μείζον προβλήματα στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι το πρόβλημα της ανεργίας. Το μέλλον για την απασχόληση παραμένει δύσκολο. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι πως την συγκεκριμένη τριετία (2008-2010) χάθηκαν ακόμα 8,5 εκατομμύρια θέσεις εργασίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Σύμφωνα με έρευνες της Ευρωπαϊκής Ένωσης πρέπει να δημιουργηθούν 17 εκατομμύρια θέσεις εργασίας για να επιστρέψει η απασχόληση στα επίπεδα πριν την οικονομική κρίση.

Η Ελλάδα σαφώς αντιμετωπίζει τα περισσότερα προβλήματα από κάθε άλλη χώρα. Οι πολίτες της καλούνται να αντιμετωπίσουν τα πιο σκληρά οικονομικά μέτρα που αποφασίστηκαν ποτέ. Η Ελλάδα βρέθηκε ένα βήμα πριν την χρεοκοπία και έτσι αναγκάστηκε να ζητήσει βοήθεια από την Ευρώπη και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο υπογράφοντας έτσι το περιβόητο μνημόνιο συνεργασίας. 2009 και 2010 χαρακτηρίζονται ως από τα πιο δύσκολα έτη που έχουμε ζήσει στην Ελλάδα. Χιλιάδες κόσμος έχει χάσει την δουλειά του και καλείται να αντιμετωπίσει συνέχεια φόρους οι οποίοι αυξάνονται από την μια στιγμή στην άλλη. Η ανεργία καλπάζει και πλέον το να βρεις εργασία χαρακτηρίζεται ως «θείο δώρο». Χαρακτηριστικό είναι

πως πάνω από το 50% των ατόμων που είναι 15-24 ετών είναι χωρίς δουλειά. Αυξήσεις φόρων, μειώσεις μισθών, απολύσεις υπαλλήλων, περικοπή δαπανών σε συνδυασμό με το ότι το κόστος ζωής στην Ελλάδα παραμένει υψηλό, απειλεί την κοινωνική συνοχή καθώς ο κόσμος δεν αντέχει πια.

Γι αυτό τον λόγο πρέπει να υπάρξει αλλαγή πολιτικής από τα αρμόδια άτομα. Η πολιτική της λιτότητας είδαμε τι αποτελέσματα μπορεί να έχει. Συνεπώς πρέπει να αντικατασταθεί με μια αναπτυξιακή πολιτική, που θα χτυπά στην ρίζα του κακού και που θα έχει ως στόχο την δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, την αναδιανομή του εισοδήματος, της ενίσχυσης της ζήτησης και της παραγωγικής ανάπτυξης διαμέσου της αύξησης των δημοσίων και των ιδιωτικών επενδύσεων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1.ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

AlphaBank, 2010, «Οικονομικό Δελτίο», Τεύχος 112, Ιούνιος 2010, Αθήνα.

Λαπατσιώρας Σ. – Μηλιός Γ. 2008 «Χρηματοπιστωτική κρίση και οικονομική ρύθμιση», περιοδικό Θέσεις, Τεύχος 103, Απρίλιος-Ιούνιος 2008, Αθήνα.

Τράπεζα της Ελλάδος,2010, «Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2009», Αθήνα.

Τράπεζα της Ελλάδος,2010, «Έκθεση για την Νομισματική Πολιτική», Αθήνα.

2.ΙΣΤΟΤΟΠΟΙ

<http://www.avgi.gr>.

http://ec.europa.eu/economy_finance/db_indicators/ameco/index_en.html.

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home>.

<http://news.in.gr/economy>.

<http://news247.gr>.

<http://www.piraeusbank.gr>.

<http://www.statistics.gr>.